

'89/3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

Alma Petz emléklapja P6

A címlapon Kazinczy Gábor rézkarca C3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESSÍTŐJE XVIIIÉVF 3. SZÁM
SZERKESZTŐ DR. ARATÓ ANTAL, A KIADÁSÉRT FELEL: DR. VIDA KLÁRA K.B.K. TITKÁR

TARTALOM

Arató Antal: A X. Balatoni Kisgrafikai Biennálé, Tihany
Dr. Soós Imre: Stettner Bélára emlékezünk
Gábor Dénes: Vincze László kisgrafikai
Dr. Soós Imre: Elhunyt Peteris Upitis

KIÁLLÍTÁSOK

Dr. Szij Rezső: Kékesi László tárlata

MŰHELY

Dr. Horváth Hilda: A XX. sz. elején készült magyar ex librisek tematikai csoportosításának lehetőségei. 7. Növények az ex libriseken
Dr. Soós Imre: Fery Antal kisgrafikai – természeti értékeinkről

SZERVEZETI ÉLET, HÍREK, ESEMÉNYEK

KÖNYVESPOLC

Imolay Lenkey István – ifj. Kékesi László: Kékesi László ex librisei és alkalmi grafikai. /sm. dr. Soós Imre/
Sz. Kürti Katalin: Vadász Endre debreceni éveit és könyvjegyeit. /sm. dr. Soós Imre/

LAPSZEMLE

Szerkeszti: dr. Soós Imre

ADATTÁR

Ürmös Péter: A közelmúlt évtizedeinek olasz kisgrafikája

A X. BALATONI KISGRAFIKAI BIENNÁLÉ, TIHANY

A hazai kisgrafika reprezentatív bemutatóján idén 66 művész grafikáit tekintheték meg az érdeklődők. Noha a kiállítók száma kevesebb volt mint az elmúlt alkalommal (akkor 93 volt), mégis jónéhányukkal most ismerkedhetett meg először a közönség. Úgy tűnik, hogy grafikusművészeink elsősorban képgrafikát művelő derékhada egy kicsit visszavonulóban van e sajátos kiállítási lehetőségtől, műfajtól. Csökkent a kiállított ex librisek száma is. Míg 1987-ben 17, addig idén 8 alkotó könyvjegyeit láthattuk a Stettner Béla emlékkiállításán bemutatottak mellett. Mindezt nem azért említjük meg, mintha bármiféle elfogultsággal is szemlélnénk az akár ex librist is szívesen és gyakran készítő Kamper Lajos, König Róbert, Perei Zoltán és mások egyéb lapjait. Sőt, művészetük mindig változó, alakuló újszerűségét minden bizonnyal ezek a grafikák tükrözik a legjobban. Az ex librisek kis számát mindössze azért említjük meg, hogy ezúttal is felhívjuk a figyelmet arra, hogy a biennálé, amely minden évben nagyszámú külföldi látogatót vonz, jóval nagyobb teret nyújthatna annak a grafikai műfajnak a bemutatására, amely külföldön is népszerű, ismert. Az alkalmi érdeklődők, tárlatlátogatók feltehetően nagyobb eséllyel vásárolnának, rendelnének meg egy-egy név nélkül bemutatott könyvjegyet – ha erre érdekes, sokoldalú válogatást kínálna a kiállítás – mint az egyéb kisgrafikákat. Ezért is örülünk a gyűjtők körében kevésbé ismert Molnár Imre és Frimmel Gyula jelentkezésének. Az előbbi 3 rézkarc technikával készült könyvjegyet, míg a zalaegerszegi Frimmel Gyula két (köztük a d'Annunzió pályázatra benyújtott) linómetszetű lapját mutatta be. (Örültünk volna a szintén zalaegerszegi Bedő Sándor jelentkezésének, ám hiába kerestük Fery Antal ex libriseit is.)

A kiállítók által ábrázolt tárgyi, gondolati valóságot sokféle módon megközelítő változatos, színes tárlatot jól tükrözi a katalógus is. Minden művésztől közöl egy-egy illusztrációt, a bevezető pedig érdekes válogatást ad a korábbi kiállítási katalógusok előszavaiból. Csak sajnálni tudjuk e fontos dokumentum egyetlen, szembetűnő hibáját: mindjárt az első illusztráció – Andruskó Károly fametszetű ex librise – kétszeres nagyításban látható. Ez a nagy méret – sok minden mellett – ellentmond az ex libris esetleges felhasználási módjának is.

Díjazott művészek: Hegedűs 2 László /Művelődési Minisztérium díja/, Olajos György /Szimmetria díj, Veszprém megyei Tanács/, Szurcsik József /SZOT díja/, Swierkiewicz Róbert /Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége díja/, Nagy Csaba /Képcsarnok Vállalat díja/, Mészáros Imre /KBK Stettner Béla-díja/, Szemethy Imre /Ajka Város díja/, König Róbert /Várpalota Város díja/, Muzsnay Ákos /Veszprém Város díja/, Orosz István /Balatonfüred Város díja/.

Perei Zoltán fametszete X1

Fery Antal fametszete X2

STETTNER BÉLÁRA EMLÉKEZÜNK

Öt éve már, hogy a KBK egyik megalapítója és első művészeti vezetője, *Stettner Béla* grafikusművész elhunyt. Most lenne 61 éves.

Amikor 1984 tavaszán körünk 25 éves jubileumára készültünk, már nagyon beteg volt. A KISGRAFIKA 96 oldalas ünnepi számát hősies erőfeszítéssel, szó szerint is a betegágyán szerkesztette, tördelte, öntötte végleges formába. Az 1984/1-2. szám az alkotóhoz méltó köntösben, időre elkészült. Április 30-án a Fészek Művészklubban rendezett országos találkozón a résztvevők kézhez kapták lapunkat, melyben szinte végrendeletszerű összefoglalását találták mindannak, amit Stettner Béla 25 éves munkásságával a kisgrafika érdekében megvalósított. Ekkor jelent meg utoljára a művész a gyűjtők, barátai körében.

1984 őszén a Farkasréti temetőben nem szellemiségét, hanem csak betegségtől elgyötört testét kísérte utolsó útjára a megrendült gyászolók serege. Emléke, szelleme, gazdag életműve ma is itt él köztünk, hiszen ő alkotta meg lapunk s egyben a KBK külső és belső arculatát, amit ma a divatos „image” szóval neveznek. Ex libriseinek „stettneri” stílusával ma is ható iskolát teremtett. Művészetének maradandó lenyomatai, kezének vonásai ma is jelen vannak Európa számos kisgrafika-gyűjteményében. Így amikor a kisgrafika barátai hétszáznál több ilyen alkotását cserélik, elemzik és gyűjteményükbe elhelyezik, a magyar grafika – életében nagyon szerény – mesterére emlékeznek. Stettner Bélának elévülhetetlen érdeme van annak a rangnak kivívásában, melyet a magyar képgrafika az elmúlt évtizedekben elért. Nagyságát és hiányát most, öt évvel eltávozása után, még jobban érzékeljük.

Az évfordulóra emlékezésen kívül műveiből a mának szóló tanulságok levonását is segítette az a kegyelettel megrendezett kamarakiállítás, mely Tihanyban a X. Balatoni Kisgrafikai Biennálé alkalmából volt látható. A Szombathelyen élő *Pittmann László* saját gyűjteményéből válogatta, rendezte ezt a tárlatot. Itt a jól ismert, közkedvelt kisgrafikák mellett olyan unikumnak számító lapokat is bemutatott, melyek a művész életében kiállításon sohasem szerepeltek. Így a tihanyi emlékkiállítás nemcsak Stettner művészetével ismerkedő új közönségünk, hanem régi barátai számára is a felfedezés erejével hatott.

Tihany ez évben a művészről való további megemlékezés színhelye is volt. Ugyanis a biennálé megnyitása alkalmával adták ki először az emlékére alapított éremdíjat, mely a Kisgrafika Barátok Köre elhatározásából jött létre, egy-egy kisgrafikai alkotóművész jutalmazására. A bronzból öntött érmet a magyar

plasztika neves, idős mestere, *Csúcs Ferenc szobrászművész* mintázta. (Ezúton is elismerés és köszönet illeti a Mestert, aki Titkárunk ezirányú felkérésének soron kívül, igen rövid idő alatt és minden ellenszolgáltatás nélkül tett eleget.) A Stettner Béla-díjat első alkalommal *Mészáros Imre*, fiatal várapalotai grafikus kapta. A jövőben rendezendő tihanyi biennálékon ennek az éremnek odaítélése az új generációnak példaként felidézi majd *Stettner Béla grafikusművész* immár klasszikussá vált életművét.

Dr. Soós Imre

Csúcs Ferenc: Stettner Béla emlékérem /bronz/

Csúcs Ferenc: Stettner Béla emlékérem

VINCZE LÁSZLÓ KISGRAFIKÁI

Sok illusztrációval díszített cikket közölt Balogh József *Új ex libris-iskola* címen a Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács (Bucuresti) *Művelődés* című folyóiratának 1975/1-es számában. De lássuk az előzményeket: a marosvásárhelyi művészeti líceum már-már legendás hírű festőművész-tanára, Nagy Pál*, grafika szakos diákjaival műtermi foglalkozáson ex libriseket készítettett. Nos, a jószemű művészpédagógus ötlete szép termést érlelő vetésnek bizonyult, mert az akkori 20 „serdülő” közül mára többen is beérett, befutott művésszé lettek. Említésre méltó az a tény, hogy már akkor megmutatta „oroszlánkörmeit” Vincze László, akinek tehetségére nemcsak tanára figyelt fel, hanem az említett cikk írója is, a lap agilis bukaresti szerkesztője, mert íme cikkében ilyen mondatok olvashatók: „S azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy a névnek, akár csak az ex libris szókapcsolatnak komoly szerep jut a kompozícióban. Példa erre Vincze László könyvjegye, aki *pusztán csak a különböző méretűre tervezett szavakból komponálta meg ex librisét*”. (Kiemelés tőlem, G.D.)

A középiskola elvégzése után Vincze László nem jelentkezett főiskolára. Hogy ez jó, avagy helytelen döntés volt-e részéről, ne firtassuk. Tény, hogy tehetsége főiskola nélkül is állandó jelenlétet biztosított számára a különböző folyóiratok és napilapok elsősorban karikatúra-profilú rovataiban. A legrangosabb bukaresti satirikus lap az URZICA (=CSALÁN, a magyarországi LUDAS MATYI homológja), éveken át közölte ötletes rajzait, csakúgy mint a Sütő András főszerkesztésével megjelenő marosvásárhelyi *Új Élet* című képes folyóirat, valamint a *Vörös Zászló* című napilap. Nem véletlenül nyeri el tehát 1979-ben az *Országos Humorszalón*-rendezvényen a *Zsűri különdíját*, a *Humorszalón '82-n* pedig a *Vörös Zászló* napilap *Jövendő-díját*. Mégis abbahagyta gúnyrajz-tevékenységét, mert – úgymond – nem érezte eléggé alkatához illőnek. (E sorok írója itt szük-

**EX LIBRIS
WELLMANN
GÜNTHER**

**Barangolás a képzőművészetben* című nagyszerű könyve a Kriterion Kiadónál 1979-ben – sajnos – már posztumusz műként jelent meg. (A szerk.)

VINCZE LÁSZLÓ KISGRAFIKÁI

Sok illusztrációval díszített cikket közölt Balogh József *Új ex libris-iskola* címen a Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács (Bucuresti) *Művelődés* című folyóiratának 1975/1-es számában. De lássuk az előzményeket: a marosvásárhelyi művészeti líceum már-már legendás hírű festőművész-tanára, Nagy Pál*, grafika szakos diákjaival műtermi foglalkozáson ex libriseket készíttetett. Nos, a jószemű művészpédagógus ötlete szép termést érlelő vetésnek bizonyult, mert az akkori 20 „serdülő” közül mára többen is beérett, befutott művésszé lettek. Említésre méltó az a tény, hogy már akkor megmutatta „oroszlánkörmeit” Vincze László, akinek tehetségére nemcsak tanára figyelt fel, hanem az említett cikk írója is, a lap agilis bukaresti szerkesztője, mert íme cikkében ilyen mondatok olvashatók: „S azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy a névnek, akár csak az ex libris szókapcsolatnak komoly szerep jut a kompozícióban. Példa erre Vincze László könyvjegye, aki *pusztán csak a különböző méretűre tervezett szavakból komponálta meg ex librisét*”. (Kiemelés tőlem, G.D.)

A középiskola elvégzése után Vincze László nem jelentkezett főiskolára. Hogy ez jó, avagy helytelen döntés volt-e részéről, ne firtassuk. Tény, hogy tehetsége főiskola nélkül is állandó jelenlétet biztosított számára a különböző folyóiratok és napilapok elsősorban karikatúra-profilú rovataiban. A legrangosabb bukaresti satírikus lap az URZICA (=CSALÁN, a magyarországi LUDAS MATYI homológja), éveken át közölte ötletes rajzait, csakúgy mint a Sütő András főszerkesztésével megjelenő marosvásárhelyi *Új Élet* című képes folyóirat, valamint a *Vörös Zászló* című napilap. Nem véletlenül nyeri el tehát 1979-ben az *Országos Humorszalón*-rendezvényen a *Zsűri különdíját*, a *Humorszalón '82-n* pedig a *Vörös Zászló* napilap *Jövendő-díját*. Mégis abbahagyta gúnyrajz-tevékenységét, mert – úgymond – nem érezte eléggé alkatához illőnek. (E sorok írója itt szük-

**EX LIBRIS
WELLMANN
GÜNTHER**

**Barangolás a képzőművészetben* című nagysikerű könyve a Kriterion Kiadónál 1979-ben – sajnos – már posztumusz műként jelent meg. (A szerk.)

ségesnek érzi megjegyezni, hogy véleményével nem ért egyet, de . . . elfogadja, mert mi mást tehetne.)

Éppen 23-ik születésnapján nyílt meg (1957 január 31-én született a dobuzsai Medgidián) első egyéni tárlata a marosvásárhelyi Apolló Galériában, (mert Vincze László tősgyökeres marosvásárhelyi, csak „véletlen epizód”, hogy Medgidián látta meg a napvilágot!), amikor is fametszeteket és monotípiákat állított ki, a Fialatok Alkotási Köre védnöksége alatt, - szép sikerrel. Már a kiállítást megnyitó Balázs Imre festőművész hangsúlyozta a debütáló ifjú alkotó kivételes képességeit, és a sajtóviasszhangra sem lehetett panasza Vincze Lászlónak. Sajnos mégis mintha megtorpant volna utána: 1982–87 között teljesen tartózkodik a nyilvános szerepléstől. Annál nagyobb lendülettel veti magát a munkába '87 őszétől. Ekkortájt kezd elmélyültebben foglalkozni a könyvjegy – művészettel is. Eladdig mindössze 58 linómetszetű ex librise volt, jószerével ujjgyakorlatnak tekinthető műhelymunkák. Az 59. opusszám vízválasztó-jellegű fordulópontra, linómetszetei attól fogva egyre inkább kiérlelt, számontartásra és megőrzésre méltó alkotások. Persze a kisgrafika bővületében sem vált egyszólamú művésszé, továbbra is gyakran nyúl festőecsethez, vagy alkot képgrafikát is. Bizonyoság rá az 1988 októberében ugyancsak a Maros parti városban, az Új Élet Galériában Török Leventével közös rendezésben közönség elé vitt második tárlata. Markó Béla megnyitó beszédében (megjelent az Új Élet 1988/22. számában) értő empátiával boncolgatja kettejük együttes megmérettetésének eredőit. Mert noha „mindketten szuverén művészek, akik konok kitartással leküzdötték a hátrányt, hogy foglalkozásuk és hivatásuk nem egészen esik egybe, és máris eredeti stílust, eredeti világlátást tudnak felmutatni. (. . .) Vincze László egészen más alkat. (Mint Török Levente, akit sommás mondatokkal jellemez a szerző.) Könnyedén, leheletfinom vonalakkal, a fehér és fekete közötti átmenetet teljesen mellőzve rajzol, gyermeki derűvel, önfeledtséggel és fantáziával.” És bár Vincze László tiltakozik az „önfeledtség” jelző ellen, (nem egészen ok nélkül, mert valóban a tudatosság jellemzi minden ténykedését!), meg kell engednünk mégis, hogy Markó Béla se tévedett, hiszen a lendületes Vincze László-i vonalak önkéntelenül is a mondandóra összpontosító művész spontán, belefeledkező lelkiállapotát tükrözik, a jellemzést tehát nem érezzük sem elmarasztalónak, sem igaztalanoknak.

Noha könyvjegy-művészi pályájának még – úgy tűnik – kezdetén áll, jónéhány hazai és külföldi ex libris-kiállításon és -pályázaton szerepeltek linómetszetei, sőt újabban sikeresen vési fába is ötletgazdag, gondolatébresztő kompozícióit. E sorok írásának idején (1989 júliusában) kisgrafikai alkotásjegyzéke közeledik a háromszázhoz. Referenzs-cikkünk végén a Plinius-i maxima szavaival kívánunk neki további eredményes munkát: Non multa, sed multum!

Gábor Dénes

ELHUNYT PETERIS UPITIS

Július hónapban *Anna Moldane* rigai gyűjtőtől kaptuk a szomorú hírt arról, hogy *Peteris Upitis* grafikusművész 1989. június 5-én elhunyt.

„Szomorú veszteség érte a Lett Exlibrisegyesületet” – írta levelében, majd így folytatja: „Alapító tagunk és tiszteletbeli elnökünk, P. Upitis eltávozott közülünk. Élete hosszú volt, szép és kiteljesedett. Hatvan éven át tevékenykedett az ex libris világában. 1927-ben alkotta meg első könyvjegyét. 1945-től 1989-ig 710 ex librist alkotott. A rigai Képzőművészeti Akadémia tanára volt. Az ex libris lett-országi barátai számára személyének elvesztése pótolhatatlan veszteség. 1989. júliusában hazánkban könyv jelenik meg róla „Peteris Upitis 700 ex librise” címmel s a kötet valamennyi ex librisének képét is közölni fogja”.

Upitis professzort Magyarországon is sokan ismerték, tisztelték. Galambos Ferenc érdeme, hogy munkásságával a magyar gyűjtők megismerkedhettek. Ő méltatta ugyanis először a KISGRAFIKA ÉRTESÍTŐ 1968. augusztusi számában a művész pályafutását. Itt idézte a most elhunyt mester figyelemre méltó véleményét a könyvjegyről. Upitis szerint ugyanis az ex libris olyan híd, amely a múltat a jövővel köti össze.

1970-ben, a Budapesten rendezett nemzetközi kisgrafikai kongresszuson Peteris Upitist is körünkben üdvözölhettük. Az itt szövődött barátságok eredményeként számos magyar gyűjtő részére készített könyvjegyet Lettország neves mestere, aki hazájában a mi Varga Nándor Lajosunk szerepét töltötte be. Realista szemléletű, igen nagy szakmai tudású művész volt, akinek ex librisei mellett nagyméretű fametszetei is a lett grafika megbecsült értékei közé tartoznak.

Upitis professzor még a múlt század utolsó hónapjaiban, 1899. szeptember 27-én született, így 1979-ben töltötte be 80. életévét. Az évforduló alkalmából lapunk hasábjain köszöntöttük őt. Ezután még tíz éven át tevékenykedett, a Sors által kegyelten, hiszen számára az életből majdnem teljes 90 esztendő adatott meg. Emlékét kegyelettel őrizzük!

Dr. Soós Imre

J. Jablonska grāmatzīme. 1969.

V. Osokina grāmatzīme. 1968.

J. Skulmes grāmatzīme. 1962.

J. Kēlera grāmatzīme. 1967.

KIÁLLÍTÁSOK

KÉKESI LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA

Kékesi László 70 éves. Ezzel a címmel invitálta a meghívó ez év szeptemberében az érdeklődőket körünk közismert művésztagjának a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Pataky István téri főkönyvtárában rendezett kiállítására. A tárlaton mintegy 100 rézkarc és linómetszetű ex librist, alkalmi kisgrafikát, illusztrációt, valamint – ízelítőül, egyetlen tablón – a művész által tervezett hazai és külföldi bélyegsorozatokat, blokkokat tekinthettek meg a látogatók. Noha jól tudjuk, hogy munkásságának bármely területét is tekintve még bőségesen lett volna miből válogatni, a meghitt hangulatú tárlat jól tükrözte Kékesi László minden magamutogatástól mentes személyiségét, s a tárlat rendezőjének Palásthy Lajosnak a legfontosabb, s köztük az egyre sokasodó újabb művek bemutatására való figyelmét. A megnyitó előtt dr. Vida Klára titkár köszöntötte a jubiláló művészt s tolmácsolta a KBK tagságnak a jókívánságait.

A grafikabarátok népes családjának a nevében lapunk is további eredményekben gazdag alkotómunkát kíván Kékesi Lászlónak, s sok örömet, boldogságot a minderre jó lehetőséget teremtő Kékesi-családnak. A tárlatot dr. Szij Rezső művészettörténész nyitotta meg. A következőkben megnyitó beszédét közöljük.

Tisztelt megnyitó közönség!

Kékesi László sokrétű életművéből itt kisgrafikáival találkozunk. A Főiskola elvégzése után – Domanovszky Endre, Haranghy Jenő, Leszkovszky György és Kacziány Aladár voltak a mesterei – falképfestmények és üvegablakok voltak első alkotásai középületekben, templomokban. Sgrafittói láthatók a pannonhalmi, kishánai és lázi, oltárképe a lajosmizsei templomban. De 1956-ban fordulat következett be pályáján: a Pénzjegynyomdába került, mint bélyegtervező. 1960-ban jelent meg első bélyege s azóta magyar bélyegeinek száma meghaladja a 250-et, a külföldre tervezetteké pedig 500-ra tehető. A bélyegtervezéssel párhuzamosan kezdett a kisgrafika egyéb műfajaival foglalkozni: ex librisrel, alkalmi grafikával, illusztrációval. Kb. 65 egyéni és csoportos kiállításon vett részt. Munkásságát itthon és külföldön szaklapok többször méltatták.

Mostani kiállítása munkásságának csak igen szűk keresztmetszetét nyújthatta. De ebben, mint csöppben a tenger, Kékesi László sokoldalú tehetsége szinte teljes mélységében és szélességében vált láthatóvá.

Tudjuk, hogy a bélyegtervezés milyen aprólékos munkát igényel, ennek föltételként olyan tervező, alkotó és kivitelező tehetséget, ami nagyítóval történő vizsgálódás során is kiállja a bírálatot. Kékesi a bélyegtervező tökéletesen kielégíti a bélyeg kívánta „mikroszkopikus” követelményeket, amin elsősorban a kifogástalanul pontos kivitelezés értendő, a vonalnak, a foltnak halálosan pontos vezetése, elhelyezése. Mindezeket a követelményeket Kékesi átviszi rézkarcaira, réz- és linómetszeteire. Mértánias, de nem hidegséget lehelően pontos a téma, az irodalmi tartalom megjelenítése és ugyanakkor mértániasan zárt a szerkezet. Ezek az értékek kizárnak minden „költői” rendetlenséget, „művészi szabadságot”, azaz henyeséget. Kékesi tehetsége a kis méretek adta ellenállás legyőzésében mutatkozik meg, s eközben teremti meg a maga egyénien megfogalmazott s a fentiekben jellemzett művészetét.

Bélyegei mellett épp oly jelentősek ex librisei és alkalmi grafikai, valamint illusztrációi is. Az utóbbiak legtöbbször Földi Vilmos, a mini-könyvek szerkesztőjének és kiadójának fölkérésére készült. (Janus Pannónius, Zsigmond király, Heltai Gáspár, Bornemissza Péter, Brodarics Péter, gróf Zrínyi Miklós stb. műveihez.)

Külön föl kell hívnom nem „erotikus”, nem alantas képzeteket keltő, hanem tökéletes arányokban és szépségben fogant, áhítatos tiszteletet keltő női aktjaira a figyelmet. Idézem Imolay Lenkey István idevágó sorait: Kékesinél „a szép női test a legősibb jelek, jelképek összefogója: a világot teremtő istenanya, a termékenység, az örök folyamatosság letéteményese, az akt az emberi élet szépségének a hordozója, minden szép szimbóluma. Kékesi László aktjai szellemszerűen széppé varázsolják a legintimebb pillanatokot is. Szépek, harmonikusak, kifejezőek . . .” (Kékesi László . . . alkotásjegyzék. 1989. 5. lap. Bev.) Amikor társadalmunkat úton-útfélen elönti a „kultúra” minden területén a pornó, Kékesi aktjai ékkövekként emelkednek ki a szenny óceánjából.

Madarak, állatok, virágok, gyümölcsök, arcmások (Szarvas történeti múltjából), városképek, karikatúrák, kifestőkönyvek bélyegeket gyűjtő gyermekeknek, mind a legaprólékosabb műgonddal kerülnek ki a műhelyéből. Linómetszeteit a vonal oly tökéletes, éles metszése jellemzi, hogy első pillanatra fametszetnek látszanak. Művésze a humort sem nélkülözi, s iskolapéldája a formai tökéletességnek.

Bízva abban, hogy ezeket az általam említett értékeket az itt látható lapok is megerősítik, a kiállítást tisztelettel megnyitom.

Szij Rezső

A XX. SZÁZAD ELEJÉN KÉSZÜLT MAGYAR EX LIBRISEK TEMATIKAI CSOPORTOSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

(Részletek a szerző *A magyar ex libris művészet a XX. század elején* című bölcsészdoktori disszertációjából)

7. Növények az ex libriseken

Minthogy a szecesszióra a növényi, különösen a virágmotívumok oly jellemzőek, jogosan kapta Angliában „the floral styl”, Itáliában pedig a „stile florale” elnevezést.

Ha az ex librisek virágoskertjét szemügyre vesszük, a virágok kiválasztása, a természet interpretálása kimondottan dekoratív szándékkal történt, mindamellett a virágok és fák gyakran rejtett tartalmat sugallnak.

A magyar ex librisekben gyakori a stilizált, sugárirányú szirmokat bontó rózsza, de rajta kívül a fészkesvirágzatú margaréta úgyszintén megjelenik. Az ernyősvirágzatú növények a francia szecesszió kedvencei, de nálunk is feltűnik közülük egy-egy szál. A kétoldali szimmetria és a gazdag, formai tagolás kedveltette meg a harangvirágot, a liliomot, az apró szulákot, a mályvát, a nőszirmot, a tulipánt, a búzakalászt és a gyermekláncfűvet. Az aszimmetrikus virágok kevésbé terjedtek el, kivétel talán a kála, de ez nincs jelen az ex libriseinken.

A századelő két kedvenc virágának, a rózsának és a liliomnak a keresztény ikonográfiában elfoglalt helye közismert: a „rosa mystica” Mária jele, akárcsak a liliom. A magyar népművészetben is a rózsza és a liliomfélék fordulnak elő legtöbbször. A növényi, virágos jelképek a természet erőit, az emberi élet főbb állomásait adják a képolvasó tudtára évszázadok óta megszilárdult jelrendszerben: a rózsza a teljes szerelem jele. Nem állíthatjuk, hogy a népművészet felfogását átvették volna a századelő művészei, ám lehetséges, hogy népművészeti gyűjtőútjainkon hallottak róla valamit és ez mélyen bennük élt. Ám jogosan feltételezhetjük, hogy a férfi és nő megváltozott viszonyát központi problémának tekintő kor virágkultusza azon az egyébként széles körben elterjedt szexuális virágszimbolikán alapszik, amely a nő és a férfi nemi szerveit virágokkal, a növények szaporító szerveivel jelképezi. Mily különös módon fordult ellentétébe a rózsza és a liliom eredeti jelentéstartalma, és milyen bizarr az átalakulás! Rápillantva pl. a liliomra, a kortársak fejében bizonyára felidéződött az eredeti jelentéstartalom, eképpen a virág egyszerre jelentheti az ártatlanságot és utalhat

erotikus tartalomra. A kardliliom a férfi, a kála és a nőszírom a női nem szimbóluma. Az érzékiség jelképe lett szinte észrevétlenül a rózsza és a liliom, erre predestinálta őket megjelenésük, az életerőt, a megújuló természetet sejtető hússos levelek és virágszirmok.

A szecesszió művészei felfedezték a szülőföld flóráját, így Kelet-Európában a sajátos növényvilág és a népművészet kincsestárának felfedezése jelentett újdonságot. A magyar paraszt virágnyelven fejezte ki gondolatait. Sajátosan magyar motívum a paraszti tárgyakról ismert festett vagy faragott tulipán, amely az élet, a szerelem jele, az élet szakaszait, a nők életének fő állomásait jelöli szavakkal ki nem fejezhető közérthetőséggel. Nemcsak a tulipános ládák éke, hanem a heraldikában szintén gyakori, talán csak a rozetta terjedt el rajta kívül ennyire a címerképeken. A tulipán gyakoriságát az ex libriseken indokolhatja heraldikai népszerűsége (az ex librisek mindig szoros kapcsolatban voltak a címertannal) és szerepe a népművészetben.

Másrészt a kor embere Európa szerte kedvelte az egzotikus virágokat; közöttük valamiféle különlegességet képviselt a tulipán is. A parasztember mindig megbecsülte a kenyeret adó búzát; a búzakaralász ékesítette a milánói kiállítás magyar pavilonjának bejáratát, és az ex libriseken is feltűnik.

A századforduló művészeinek a szülőföld flórája iránt megnyilvánuló érdeklődésével magyarázható, hogy a népművészetből idegen vadvirágok és a XVIII-XIX. század fordulóján elterjedt virágok is rákerültek az ex librisekre. (Pl. a margaréta, muskátli)

Ha a virágok csendéletek főszereplői, úgy szépségük teljes mértékben érvényesül és a kompozíció kellemes, lírai hangulatot áraszt. Gyakori az olyan ábrázolás, amikor a kor jellegzetes, enervált, már-már légies figurái affektált, kifinomult mozdulattal tartanak a kezükben egy-egy szál vagy csokor virágot. Máskor a női szépséggel mintegy vetekszik az organikus világ megannyi változatos formáját szemünk elé táró, halomban tornyosuló tengersok virág.

A virágok mellett az emberiség kultúrtörténetében elvülhetetlen szerepet játszó babérág, babérkoszorú, pálmalevél és szőlő jelenik meg még az ex libriseken, melyekre korántsem a rejtett, mélyértelmű szimbolika a jellemző, hanem a konvencionális, kitapintható és körülhatárolt tartalom. A szőlő és a bor a művészek invenciógazdagságától függően sokféle értelemben szerepelnek. (Termékenység, gazdagság, jólét, egészség, napfény jele stb.) A babér a költészet, énekmondás istenének, Apollonnak a fejét ékesítette és a győzelem szimbóluma, Nike fejéke. A korabeli ex libriseken a költészet iránti odaadó lelkesedést jelképezi, de lehet a dicsőség, tisztelet jele, és nők fejdíszjele is. A pálmaág elvéve bukkan elő, igazán nem jellemző. A fát, amely a természeti népek hitvilágában életfa-világfa jelentésben tündökölt, ovidiusi értelemben az élet-halál örök

és megszakíthatatlan metamorfózisát sugallja, a középkori vallásos világnézetben a bibliai mondanivalóval fonódik össze s a mélypszichológia jungi iránya archetipikus képnek minősíti. A romantikától kezdve a fa ábrázolásokban egyre nagyobb jelentőséget kapott a szubjektivitás: a fa a magány és egyéb érzelmek kifejezője lett. (Pl. Haranghy egyik ex librisén, amelyen a magányos, kopasz fát vad szél fújja.)

Általános érvényű, konvencionális jel a kopjafára faragott szomorufűz, mely önálló motívum is lehet, sajátosan magyar elem, az elmulás finom lélekbe markoló érzelmes jele és egyszersmind az ex libris alkotójának és tulajdonosának a pszichikumát is tükrözi. (Ld. Kozma műveit)

A virágoktól, gyümölcsök terhetől roskadozó fa népszerű dekoratív motívuma volt a szecesszióknak, s néha az ex libriseken is előfordul. Ennél sokkal jellemzőbb azonban a bibliai eredetű tudást jelképező fa. A tudás fája mellett gyakran ott fekszik a könyv, ezért kézenfekvő volt, hogy a két motívumot egy sajátos típusba egyesítsék: így keletkezett a könyvbe gyökerező fa illetve könyvet termő fa.

Dr. Horváth Hilda

**Késgrafika
Barátok
Köre**

FERY ANTAL KISGRAFIKÁI–TERMÉSZETI ÉRTÉKEINKRŐL

Napjaink civilizációs ártalmai eddig nem látott mértékben fenyegetik a körülötünk lévő élővilágot. Állatfajok halnak ki, erdők hektárjait pusztítja el a savas eső, elszennyeződnek a tengerek s a városok benzingőzös levegője már-már életünket veszélyezteti. Ezért örömmel kell fogadnunk minden olyan kezdeményezést, mely e folyamat megállítását, a természet még meglévő értékeinek megvédését célozza. A fák, növények, parkok, kertek nemcsak szebbé teszik környezetünket, hanem levegőnk jobbá tételében is közreműködnek. Ezek védelme tehát közügy s ennek a gondolatnak jegyében alkotta meg *Fery Antal* azokat a természetvédelmi kisgrafikákat, melyek ismertetésére ez a cikk első ízben vállalkozik.

1981 óta a művész alkotásjegyzékében egyre több olyan fametszettel találkozunk, melyen valamelyik botanikus kert vagy arborétum neve szerepel, a tájra legjellemzőbb fa vagy növény levelének, virágjának megjelenítésével. Ezek az alkalmi grafikákon az *ex libris* mintájára *ex herbario* (magyarul: növénygyűjteményéből) szavak szerepelnek. Egy szép formájú fügelevelet látunk a Gellért-hegy növényi értékeit figyelmünkbe ajánló lap díszeként. Egy másik metszeten a Városligeti tó partján élő mocsári ciprus ága jelképezi e nagy múltú park fáit, növényeit. A Bazilika mellett egy Kínából származó ritka fa él, a neve: kínai su-

Fery Antal fametszete X2

Fery Antal fametszetei X2

sogófa. Ennek virágzó ága szerepel az „Ex herbario Szent István tér” felíratú fametszeten. Ugyanilyen szépséges jelképek díszítik a Tabán, a Népliget, a Várkert, a Vérmező és a Múzeumkert értékeit népszerűsítő lapokat is. Nem maradnak említés nélkül Fery Antal sorozatában arborétumaink sem. Egy fenyőtobozos lap az alcsúti, egy égerleveles lap pedig az erdőtelki arborétum meglátogatására csábítja a nézőt. „Szent Margit sziget az első magyar kertművészeti emlék, 1251” – hirdeti egy grafikája, melyen a domonkos apácák ruhájában a sziget névadója látható, kezében zsoldáros könyvvel, liliommal. A mintegy 40 fametszetből álló s egyre bővülő sorozatban *in memoriam* lapok képviselik a botanika jeles művelőit. Így szerepel ott Linné, a növények rendszertanának megteremtője, vagy Jávorka Sándor a magyar növényhatározók szerzője.

E gazdag „termés” láttán a gyűjtőkben joggal merül fel a kérdés, kik azok a szerény, az ismeretlenségbe burkolózó mecénások, akik ilyen ízléses kisgrafikákkal népszerűsítik természeti értékeinket? A lapokon ugyanis Fery Antal alkotói szignója alatt két címerpajzson egy-egy monogram szerepel: P.L. és T.F. Itt az ideje, hogy kilétüket felfedjük!

Pesti László 1938-ban született Budapesten. 16 éves kora óta dolgozik a Fővárosi Kertészeti Vállalatnál, illetve jogelődjénél. 1972 óta a Népliget a munkahelye, ahol szakmunkás csoportvezetőként végzi e hatalmas park fenntartását, növényállományának szakszerű gyarapítását. Az ex librishez a képes levelezőlapok útján jutott el s ebben nagy szerepe van a Szerencsi Múzeummal fennálló kapcsolatának is. Nem gyűjti, cseréli a kisgrafikát, nem is tagja a KBK-nak, mégis fametszeteket készített szeretett növényeinek képével, hogy azokkal is a természet védelmét szolgálja.

A Fery-lapokon szereplő másik címerpajzson *Tarjányi Ferenc* kertészmérnök névbetűi láthatók, aki az említett vállalat keretében ugyancsak a Népligetben tevékenykedett üzemvezetői minőségben. Jelenleg már nyugdíjban van. Ő sem kisgrafika-gyűjtő, monogramja mégis több lapon szerepel, mint sok más gyűjtőnké. Kettőjük közös munkájának eredménye volt néhány évvel ezelőtt a Népliget történetéről, élővilágáról, idős és ritka növényeiről elkészült tanulmány, mely az első, tudományos alapossággal megírt ilyen összefoglalás erről a területről. A sajnálatosan eddig csak kéziratban levő tanulmányt később követte a Vérmező, a Városmajor hasonló feldolgozása is. Végül 1989-ben elkészült a Gellérthegyről, a Tabánról és a Haydn-parkról szóló monográfiájuk is.

A szép fák, kertek szeretetét hirdető alkotói triumvirátus: Fery Antal, Pesti László és Tarjányi Ferenc negyvennél több fametszetű lapja új szintet hozott napjaink magyar kisgrafikájába. Tegyük hozzá: Európaszerte sem található hasonló terjedelmű és rendeltetésű sorozat.

Ezért illeti elismerés mindhármukat!

Dr. Soós Imre

TAXODIUM DISTICHUM (L.) RICH.

EXHERBARIO
VAROSLIGET

Fery Antal fametszetei X2

FA
E T F
87
MORUS NIGRA L.

EXHERBARIO

TABÁN

SZERVEZETI ÉLET, HÍREK, ESEMÉNYEK

JUBILEUMI TALÁLKOZÓ

A KBK megalakulásának 30. évfordulója alkalmából szervezett jubileumi találkozóra június 24–25-én került sor a FÉSZEK Művészklubban Az országos találkozó kiállítás megnyitásával vette kezdetét. A tárlat a KBK művésztagjainak a munkásságát mutatta be, külön helyiségben helyezve el azok kisgrafikáit, akik már nem lehetnek közöttünk. (Bordás Ferenc, Diskay Lenke, Drahos István, Stettner Béla, Varga Nándor Lajos.) A tárlatot – a tagok által beküldött lapokból – König Róbert rendezte, s elsőként ő köszöntötte a találkozó résztvevőinek népes taborát. Ezt követően körünk régi barátja, B. Supka Magdolna művészettörténész nyitotta meg a kiállítást, s röviden szólva minden kiállítóról, élvezetes tárlatvezetést tartott. Külön köszöntötte Perei Zoltánt, aki az elmúlt esztendőben töltötte be a 75. évét, s találkozón egy új exlibris-sorozat készítésével lepte meg tisztelőit.

A rendezvény tagadhatatlanul legfontosabb napirendje a körünk jelenéről és jövőjéről, egyesületté alakulásának lehetőségéről szóló vita volt. Dr. Vida Klára titkár bevezetője után élénk eszmecsere alakult ki a Kör esetleges új típusú, vállalkozói tevékenységéről, a gazdasági, gazdálkodási önállóság megteremtéséről.

Külön kell szólnunk dr. Krier Rudolfnak, a szegedi csoport leköszönő titkárának a hozzászólásáról. Saját gyűjtői útjának, gyűjtői ars poetikájának vallomások értékű megfogalmazásával nemcsak példát nyújtott e közösségi tevékenység magas színvonalon történő művelésére, hanem annak folytatására is lelkesítette az egyre nehezebb körülmények között munkálkodó tagságot. Dr. Krier Rudolf 1982 óta volt a szegedi csoport titkára: nagy ügyszeretettel és áldozatvállalással végzett munkája mindnyájunk számára kamatozik itthon és külföldön egyaránt. Kívánjuk neki és magunknak, hogy – miként ígéretet tett rá – továbbra is hosszú évekig segítse, szolgálja a „a közösség érdekeit, a művészet ügyét.”

A baráti találkozó hagyományos eseményei: a csere, az ünnepi vacsora (tombola), a jóízű beszélgetések, ismerkedések beváltották a hozzájuk fűzött reményeket. Nagy örömmel köszöntöttük körünkben az USA-ból érkező Lippóczy Miklóst. Számos új, a találkozóra készült lap cserélt gazdát, s forgalomba kerültek a mindig meglepetést keltő erdélyi grafikusok lapjai mellett az elmúlt esztendőben bemutatkozó fiatal, hazai alkotók ex librisei is. Közülük Bagarus Zoltán, Bakacsi Lajos, Jánváry Zoltán, Müller Árpád, Nagy Csaba, Ürmös Péter könyvjegyeivel találkozhattunk a jubileumra kiadott mappában is.

Ha nem is az eredeti dúcokról készült nyomtatással, de mégis igényes mappát sikerült megjelentetni Körünknek e jeles évfordulóra. Az offszetnyomásos eljárás két tekintetben is bővítette lehetőségeinket. Egyrészt a korábbi mappákhoz képest az átlagosnál több – ezúttal 35 – kisgrafikát sikerült bemutatni, másrészt a nyomtatási nehézségek miatt nem kellett korlátozódnia csak a magasnyomású kisgrafikák közlésére. Így a bemutatott grafikák több mint egy harmada rézkarc eljárással készült. Ez az arány már megfelelően tükrözi az alkotók sokoldalúságát, s jó lehetőséget teremtett arra, hogy több művész esetében (pl. Bagarus Zoltán, Kékesi László stb.) a gyakrabban reprodukált linó- és fametszeteik mellett rézkarcaik is nagyobb nyilvánosságot kapjanak. Az érdem elsősorban Lenkey Istváné: mint a Mozgáskorlátozottak PIREMON kisvállalata nyomdájának a munkatársa nemcsak tipográfiai szempontból gondozta, szerkesztette a kiadványt, hanem ő írta, állította össze a bemutatott művészek életrajzait, a legfontosabb adatok felsorolása mellett munkásságuk rövid, tárgyilagos elemzésére is vállalkozva.

Arató Antal

Baráti körből egyesület

A jubileumi találkozón elhatározott elképzeléseknek megfelelően az október 4.-én tartott taggyűlés úgy döntött, hogy körünk *Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület* néven önálló egyesületté szerveződik. Az alapszabály tervezetét dr. Vida Klára titkár ismertette a megjelentekkel, miután a lehetőségeket személyesen is egyeztette a vidéki körök képviselőivel. A tervezetet – néhány módosítással – a jelenlévők elfogadták, s kinyilvánították, hogy az egyesület tagjai kívánnak lenni. Ezt követően megválasztották az egyesület elnökét és intéző bizottságát. Elnök: Fery Antal, az intéző bizottság tagjai: König Róbert, dr. Kőrösi Ilona, Kundermann Jenő (Ajka), Palásthy Lajos, Soltra Elemér (Pécs), dr. Vida Klára, Szepesváriné Rácz Mária (Szeged).

A régi-új, szeretett elnökünknek és az intéző bizottság tagjainak további eredményes munkát kívánunk!

HIREK

Exlibris-kiállítás Kolozsváron. Ez év április 17-től egy hónapig volt megtekinthető a Kolozsvári Állami Magyar Színház emeleti előcsarnokában az a kiállítás, amelyet Illyés István rendezett gyűjteményéből. A tárlaton 31 romániai grafikusművész közel 300 kisgrafikáját mutatták be. A kiállítás kapcsán *Ex librisek jelene és jövője* címmel Gábor Dénes jelentetett meg Illyés Istvánnal készített Interjút az *Igazságban*. A cikket Kazinczy Gábor és Gy. Szabó Béla egy-egy ex librise illusztrálja.

König Róbert grafikáiból rendezett kiállítást a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum ez év májusában-júniusában. A kiállítást Kalász Márton költő nyitotta meg.

Üzenet Erdélyből. Románia magyar kisgrafikák címmel a székesfehérvári Videoton József Attila Művelődési Ház és Könyvtár rendezett kiállítást Arató Antal gyűjteményéből. A bemutatóra ízléses, több reprodukciót is tartalmazó tájékoztatót jelentettek meg. A kiállításról *Ex librisek: könyvjegyek. A képzőművészet epigrammája* címmel közölt tudósítást a *Fejér Megyei Hírlap*.

Kékesi László kisgrafikáiból rendezett kiállítást Szarvas Város Barátainak Köre és a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Szarvasi Arborétuma. A tárlatot október 7-én Fekete János országgyűlési képviselő nyitotta meg.

Petry Béla, az ex libriseiről is közsímt, USA-ban élő grafikusművész *Árpádházi magyar szentek* címmel jelentetett meg egy albumot. A bibliofil értékű, számozott kiadvány megrendelhető a művész címen. Ára: 40 dollár.

Köszöntjük dr. Semsey Andornét. A mindnyájunk által szeretett és tisztelt „lla” – ha sokak számára talán meglepetést is jelent – 70 éves. Élete nemcsak feledhetetlen férje, Semsey Andor révén forrt össze a kisgrafikával. Mint körünk vezetőségének a tagja, kezelte, kezeli a kiadványtárat és fíradha-

atlan dinamizmussal és kedéllyel oldotta és oldja meg a legkülönbözőbb, (köztük sokszor személyes) ügyes-bajos dolgainkat. Neki köszönhetjük, hogy immár évtizedek óta a hónap minden harmadik szerdáján baráti összejövetelekre gyűlhetünk össze a meghitt Semsey-lakásban. Ám ne feledjük azt sem, hogy ezeknek az együttléteknek a családi légköre, Semsey Ila gondoskodó szeretete és embersége tette és teszi vonzóvá a külföldi grafikusok és gyűjtők sokaságának magyarországi látogatását is. Köszönjük – s további sok boldogságot, jó egészséget kívánunk!

* * *

BÁNSÁGI ANDRÁS, A LINÓMETSZET MAGYAR MESTERE címmel közli *Norbert Nechwatal* cikkét a Német Exlibris Társaság (D.E.G.) 1989. évi évkönyve. A szerző ebben a jelenkor sokoldalú magyar művészei között említi Bánsági Andrást, akit a barátságon kívül a magasnyomású technika szeretete is hozzákötött Bordáshoz, Drahoshoz, Menyhárhoz és Stettner Bélához. Az 1914-ben Temesváron született művész első ismereteit gimnáziumi tanárától szerezte meg. Érettségi után az Iparrajziskolán folytatta tanulmányait s ott 1934-ben kitüntetéssel diplomázott. A neves nyomdászcsaládból származó Bánsági édesapja nyomdájában bővítette tudását, mely őt egyaránt alkalmassá tette tervezői, tipográfusi és grafikus feladatok ellátására. A három különböző szakmában is mesterlevéllel rendelkező művész első nagy sikerét 1933-ban és 1934-ben Milánóban és Torinóban színes linómetszeteivel érte el. A siker ellenére tovább képezte magát és 1936-ban elvégezte a berlini Ullstein kiadó sokszorosító grafikai tanfolyamát.

A második világháború idején kétszer kibombázták, nyomóprése, ducai és tejes gyűjteménye megsemmisült. Később családi nyomdájukat államosították. Csak 1974-ben, nyugdíjba vonulása után tudja korábbi, elveszett alkotásait pótolni, grafikai életművét rendezni. Az 1929 és 1988 között alkotott kisgrafikai és ex libriseinek száma meghaladja a 700-at. Az általa tervezett könyvekből kisebb könyvtárat lehetne megtölteni.

A cikkíró külön bekezdést szentel a művész témaválasztékának s megemlíti, hogy 1983-ban, a Bánsági nyomdászdynasztia 130. évfordulójára 40 lapból álló mappát jelentetett meg. Alkotásai szerepeltek a weimari és utrechti nemzetközi kisgrafikai kongresszusokon is. A cikk befejezéséül a szerző Pogány Ö. Gábornak, a Magyar Nemzeti Galéria ny. főigazgatójának elismerő szavait idézi. A cikket Bánsági András 2 beragasztott eredeti és 8 reprodukált alkotása kíséri.

A nyugatnémet exlibris-társaság igen tekintélyes évkönyvében megjelent és különlenyomatban hozzánk is eljutott cikkhez örömmel gratulálunk!

* * *

A közelmúltban Titkárunk címére Kölnből közel kétkilós csomag érkezett. Egy ottani könyvkereskedő- és aukciós ház, a VENATOR ÉS HANSTEIN cég küldte meg legújabb, kétkötetes árjegyzékét, melyben 5.133 tételben (!) felsorolva a világ különböző országából származó könyvek, grafikák, térképek, plakátok, stb. szakszerű leírása olvasható, számos színes illusztráció kíséretében. Csak az exlibris-irodalomból mintegy 35 művet tartalmaz a kiadvány, melyek a többi, nagyrészt ritkaságnak számító művel együtt még ebben az évben árverésre kerülnek. A remek kiállítás két kötetben számos kézirat, ősnymtatvány is szerepel, köztük olyan korhatározó ritkaság is, mint pl. Kopernikusznek az 1543-ban kiadott „De revolutionibus...” c. műve. (Ebben a könyvben fogalmazta meg a szerző a heliocentrikus – napközpontú – világképet.) Kulturtörténetünknek ez a rendkívül ritka dokumentuma jelentőségéhez méltó, 75.000 nyugatnémet márka kikiáltási áron szerepel VENATOR ÉS HANSTEIN cég katalógusában.

Az évszázad legjelentősebb exlibris-kiadványai között szerepel és hasonlóképpen magas, ha nem is „csillagászati” áron cserél majd gazdát Siklóssy László: Az exlibris Magyarországon c. könyve, továbbá Menyhárt József és Sterbenz Károly egy-egy mappája is. Számunkra az is érdekes adat, hogy a FISAE évkönyvek III., VI. és VII. kötete darabonként 200 nyugatnémet márka kikiáltási áron szerepel az árverésen.

A kötetnek a KBK könyvtárába kerültek, így az érdeklődő tagok számára, megtekintésre, rendelkezésre áll.

* * *

<i>Új tagok:</i>	<i>Members nouveaux:</i>	
Balogh Friderika	Szeged, Pulcz u. 2/b	6724
Balogh Mária	Szeged, Pulcz u. 2/b	6724
Bedő Sándor	Zalaegerszeg, Munkásőr u. 13. III/9	8900
Kosztá József Múzeum	Szentes, Pf. 52.	6601
Somogyi Könyvtár	Szeged, Dóm tér 1-2	6720
Szentjóni Éva	Szeged, Fésű u. 2.	6726

** * *

A Kisgrafika jubileuml számának tagnévsorából sajnálatos módon kimaradt régi kedves tagtársunk, dr. Tardos Mária (Babarc, Béke u. 48. – 7757). Szíves elnézését kérjük.

A KÖZÖS VONÁSOK KERESÉSE címmel pompás kiállítású, olasz nyelvű füzetet jelentetett meg 1989 februárjában *Mario de Filippis*. Az Arezzo városban, 500 számozott példányban készült kiadvány annak megünneplése céljából látott napvilágot, hogy a neves gyűjtő nevére elkészült a kétezredik ex libris. Az esemény egybeesett *Fery Antal* ugyancsak kétezredik ex librisének megalkotásával, így a füzet bevezető tanulmányában *Egisto Bragaglia* joggal mutat rá azokra a közös vonásokra, melyek az ex librisnek e világszerte megbecsült két személyiségét összekötik. A szerző a 2.000. esztendő küszöbén rámutat az ex libris népeket összekötő szerepére és méltatja a magyar nép és Itália között évszázadok óta fennálló kapcsolatokat. Ennek jegyében alkotta meg *Fery Antal* a füzetben bemutatott ex librisét, mely *M. de Filippis* nevére készült és Mátyás király, valamint Beatrix királyné portréjának felidézésével a közös történelmi múltra utal.

„Édesapám, *Fery Antal*” címmel *Bánkiné Fery Veronika* emlékezik meg gyermekkoráról, amikor a szülői házban a fametszet készítésének titkaiba pillanthatott be, egyben hálával említi meg a család olasz barátait, Manterót és Santagiulianát, akik révén az olasz kultúrával megismerkedhetett. *Fery Antal* művészi pályafutását dr. Soós Imre cikke ismerteti. A kiadvány befejezéseként az olvasó e díszes kiadványt megjelentető *Mario de Filippis* tevékenységének összefoglalását olvashatja, megtudva abból, hogy a népszerű olasz gyűjtő 1988-ban és 1989-ben úgy szerepelt a rekordok Guinness könyvében, mint aki nemcsak a legtöbb, saját nevére készült ex librisrel rendelkezik, hanem egyben a világ legnagyobb ilyen gyűjteményét is a magáénak mondhatja.

KÖNYVESPOLC

Imolay Lenkey István – ifj. Kékesi László: KÉKESI LÁSZLÓ EX LIBRISEI ÉS ALKALMI GRAFIKÁI. Hajdúhadháztéglás, 1989. 24 lap.

(A Hajdúhadháztéglási Földi János Városi Könyvtár kisgrafikai füzetek 9. szám.)

A hajdúhadháztéglási városi könyvtár kisgrafikai sorozatának ez évben jelent meg a kilencedik füzete. Legújabb kiadványuk Kékesi László grafikusművészről szól. A 19x11 cm méretű kiadvány bevezetőjét Imolay Lenkey István írta, a művész alkotásjegykét pedig fia, ifjabb Kékesi László állította össze.

A bevezető áttekintést ad a 70 éves művész alkotásokban, sikerekben gazdag életpályájáról, mely az Iparművészeti Főiskola elvégzése után, 1942-ben indult. A diszítőfestészeti szakon kapott oklevél alapján először a kor neves freskófestőinek társaságában murális feladatokra vállalkozott. 1945 után a kereskedelmi grafikát műveli. Az 1957. év jelentős fordulópontja életének: a Pénzjegynyomda bélyegtervezői közé kerül s ott hamarosan hazai és nemzetközi viszonylatban is hírnevet szerez ebben az intim jellegű művészeti ágban. Kisgrafikáinak száma is ez időben kezd gyarapodni s az alkotásjegyzékben szereplő művek száma 1988 végéig 199-re emelkedik. Ezek technikája igen változatos: a linóleummetszet, rézkarc és rézmetszet egyaránt megtalálható közöttük. Témaválasztása ugyancsak gazdag művészeti vénára utal, hiszen ex librisein a női akt, a portré, a városkép mellett a gyermekvilág rokonszenves megjelenítése, a népművészet formakincse, vagy a madarábrázolások egyaránt helyet kapnak. Lapjait szilárd erkölcsi tartás jellemzi. Törekvéseire helyesen mutat rá a bevezető: „Szépet, nemeset, örök érvényűt igyekszik adni az embernek az emberről, az őt körülvevő világról, arról, melyben élni jó, élni érdemes. Sajátos eszközeivel biztat és ad útmutatást, amikor az élet szépségét, az élet szeretetét állítja grafikái középpontjába”.

Hetvenkedik születésnapjára méltóbb ajándékot nem adhatott volna Kékesi Lászlónak környezete, mint amilyen most a debreceni PIREMON Kiszállalat nyomdaüzeméből kikerült. A kézbe símuló formában, jól olvasható szedéssel készült füzetet a szemnek kellemes, citromsárga papírra nyomták sötétbarna nyomdafestékkel. A csinos kiadvány tervező-szerkesztője ugyancsak Imolay Lenkey István volt, míg a vállalkozás gazdája (egyben felelős kiadó) Nagy Lajos könyvtárigazgató. Elismerés illeti munkájukat, mert Kékesi László alkotásjegyzéke hiánypótló, kiadása a napjainkban igen gyér hazai kisgrafikai irodalom jelentős eseménye is.

Dr. Soós Imre

Vadász Endre fametszete X2

Sz. Kürti Katalin: VADÁSZ ENDRE DEBRECENI ÉVEI ÉS KÖNYVJEGYEI Debrecen, 1987. 18 lap.
(A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Közleményei, 152. szám.)

A két vilgháború közötti magyar kisgrafika legjelentősebb személyiségéről, Vadász Endréről (1901–1944) szól Sz. Kürti Katalin ezúttal különnyomatban is megjelent tanulmánya. A bevezetőből megtudjuk, hogy a szegedi származású művész a Képzőművészeti Főiskola elvégzése után, 1928 nyarán költözött Debrecenbe. A zsidó gimnázium rajztanára volt 1933-ig. Ezt követően kizárólag művészetének és művészetéből élt. 1936-ban Budapestre költözött. Munkatáborban halt meg 1944 nyarán.

A tanulmány részletesen ismerteti Vadász debreceni éveinek eseményeit, majd egy másik fejezet kitér kisgrafikáinak debreceni megrendelőire is. Ezek között a KBK történetével is szorosan összeforrott olyan neveket találunk, mint berei Soó Rezső, Reisinger Jenő, Réthy István vagy Nagy József. A harmadik fejezet a debreceni vonatkozású könyvjegyek katalógusát tartalmazza. Ebből kitérünk, hogy 1934 végéig mintegy 20 ilyen lap került ki a művész kezei közül. Egyetlen esztendőben, 1935-ben, 31 munkája kapcsolódott debreceni személyhez vagy témához. Utolsó itteni évéből, 1936-ból 15 lapot sorol fel a tanulmány.

A szerző szerint az itteni évek azért is jelentősek Vadász életében, mert 1933-ban Debrecenben jelent meg első grafikai albuma. Békés István: Vihar az erdőn c. költeményét illusztrálta hét fametszettel. Ezt követte 1935-ben a „Tíz rézkarc exlibris” c. mappa, mely a Debreceni Officina kiadásában került a közönség kezébe.

Sz. Kürti Katalin tanulmánya elérte célját, az általa közölt gazdag ismeretanyaggal méltóképpen járult hozzá Vadász Endre művészetének népszerűsítéséhez. Egyben arra is felhívja figyelmüket, milyen gazdag, színes kulturális élet jellemezte a harmincas években „vidéki” városainkat.

Dr. Soós Imre

LAPSZEMLE

Szerkeszti: dr. Soós Imre

EX-LIBRIS (Barcelona) 1989. június

Harminckét oldalas, finom papírra nyomott, szépen illusztrált füzet érkezett Titkárunk címére Spanyolországból. A címlapon a nálunk is jól ismert *Pepita Palló*, továbbá *Joan-Lluís de Yebra* neve fémjelzi a most megindított lapot, melynek megjelenését évente két alkalomra tervezik. Induló számuk az első, modernnek tekinthető ex librisek felkutatására vállalkozik különböző országokban. Így egy-egy tanulmány ismerteti a Franciaországban, Japánban, Spanyolországban és Portugáliában ilyenek tekinthető alkotásokat. A szerzők között olyan illusztris szakemberek szerepelnek, mint a francia *Meyer-Noirel* asszony vagy ez angol *Brian North Lee*. Minden szerző anyanyelvén jelentette meg írását, melynek tartalma a füzet végén angol és katalán nyelvű kivonatban is olvasható.

EXLIBRIS NYT – 1989. április

A Koppenhágában megjelent, nyolc oldalas lap főleg a dán gyűjtők számára közöl tudnivalókat az éves közgyűlésről, a gazdálkodásukat tükröző mérlegről. EDMUND PETERS alkotásjegyzéke mellett az antikváriumok exlibris-áraitól is hírt adnak.

EXLIBRIS WERELD – 117. szám

HAR SIEKMAN rézmetszetű exlibrisei fantáziáról, realista szemléletről, szép betűtechnikáról és gondos metsző munkáról vallanak. A művész a groningeni akadémián végezte tanulmányait 1946 és 1950 között. Plakátok, könyvborítók, reklámgrafikák mellett kisgrafikákat is készít. Közülük ötöt a cikk reprodukcióban bemutat.

EXLIBRIS WERELD – 118. szám

A holland exlibris-egyesület (melynek neve megegyezik lapjuk címével) exlibris-pályázatot hirdetett. Az 1.000 holland forintos „Johan Schwencke-Dij”-ra pályázó művek beküldési határideje 1990. január 1. A pályázati feltételeket magyar fordításban Titkárunk eljuttatta művésztagjaink számára, mert a lapunkban történő közlés esetén az alkotóknak kevés idő állna rendelkezésre.

EXLIBRIS CIRCULÁRET – 1989. évi 1. szám

A svéd gyűjtők lapja közli a három balti ország: Észtország, Lettország és Litvánia exlibris-művészeinek névsorát, közülük néhánynál a születési évszám is szerepel.

EXLIBRIS CIRCULÁRET – 1989. évi 2–3. szám

Ez a szám „Standard-exlibris” címmel négy olyan könyvjegyet mutat be, melyen a név helye üresen maradt. Így azokat bárki felhasználhatja, az üres helyre saját nevét beírva. A lapok stílusa a szecesszió idejére utal. – Lapszemlénkben a KISGRAFIKA 1988/3. számáról is írunk, ismertette *Lippóczy Miklósnak* a dániai kongresszusról szóló írását.

Tíz évvel ezelőtt hunyt el a neves belga gyűjtő, LEO ARRAS. Ez alkalomból emlékezik meg róla cikkében fia, JEF ARRAS. A kisgrafika neves személyiségének életpályája hazája pénzügyi életében és a városi közigazgatásban folyt le. Csak a nyugdíjas korhoz közeledve keresett magának „valami szellemi és ülfoglalkozással járó hobbit”. Ez volt a kisgrafika, melynek gyűjtését 1965 körül kezdte el. Első lapjai között szerepelt a magyar Rákóczy Ferenc alkotása. Később Fery Antal, Drahos István, Kékesi László, Diskay Lenke alkotásait küldte cserepartnereinek. Közel 150 lap készült a nevére, az alkotók között Európa számos neves művésze szerepel. Többször járt Magyarországon is. A cikket hat illusztráció kíséri, ezek között Kékesi Lászlónak egy, Fery Antalnak pedig két lapját reprodukálták.

LUC VAN DEN BRIELE cikkében jól leszedi a keresztvizet a mintegy 700 résztvevővel lezárult d'Annunzio-pályázatról. Kifogásolja, hogy a művek elkészítésére a kiírás közeli határidőt szabott meg. Ezért az alkotóknak nem volt lehetőségük arra, hogy az író életművét jobban megismerjék. Így csak „vak-tában” pályáztak, lapjukon az író életének egy-egy jellegzetes elemét, mint pl. hajó, repülőgép, ruhátlan szép nők stb. szerepeltetve. Nehezményezi, hogy elő volt írva az ex librisen alkalmazandó felirat és azt sem tartja helyesnek, hogy a művészetektől 10 példány benyújtását kérték. A fenti megkötöttségek számos „ál-exlibris” létrejöttét eredményezték, ilyennek tartja a cikkíró az első díjat elnyert lapot is. Szerinte a díjazott mű, mely ugyan technikai és művészi értékekkel rendelkezik, csupán általánosságokat tartalmaz és az bármelyik más író emlékére is felhasználható lenne. Elismeréssel illeti viszont a pályázat lezárásaként megjelentetett pompás katalógust. (A kötetet Könyvespolc rovatunkban e számban ismertetjük.) Cikke végén a szerző aggodalmát fejezi ki az olaszországi pályázatok merev előírásai miatt. Szerinte ezek olyan sablonos alkotásokat eredményeznek majd, melyekkel a kiíró város legfeljebb főtérét tudja kikövezni.

J.Y. szignóval ellátott cikkük folytatja az irodalmi témájú ex librisek ismertetését. Ez alkalommal olyan lapokról ejt szót, melyeken írók, költők portréi, egy-egy nevezetes irodalmi alkotás hősei szerepelnek. A 36 ismertetett és képen is bemutatott lap között magyar művész alkotása nem szerepel, pedig ilyen témájú alkotások hazánk ex librisei között is szép számmal találhatók.

GRAPHIA – 105. szám

A belga lap – közleményei között – hírt ad Galambos Ferenc és Réthy István elhunytáról. Sint Niklaas exlibrisközpontjának zenei témájú exlibris-pályázatáról tájékoztatja az olvasókat. *L. van den Briele*. Elmondja, hogy a lezajlott pályázat kiírása a beküldendő ex libris legnagyobb méretét 13 cm-ben jelölte meg. Sajnos, ezt néhány magyar alkotó figyelmen kívül hagyta, így a megadott méretet meghaladó munkákat kizárták a zsűrizésből. A cikkíró némi iróniával jegyzi meg, úgy látszik, a magyar centiméter hosszabb a hollandokénál.

A feltételek között az a kikötés is szerepelt, hogy az ex librisen valós személy vagy intézmény neve szerepeljen. Több pályázó ezt sem vette figyelembe és kétszáz évvel ezelőtt elhunyt zeneművész vagy a görög mitológiában szereplő Daphnis és Chloé nevére is készítettek ex librist! Volt alkotó, aki egy gramafonlemez címét véste az ex libris dúcára. Természetesen ezeket is kihagyták az értékelésből, mint ahogy azt a derűtlenséget keltő román alkotást is, mely név helyett csupán „Pour ma femme” (Feleségemnek) feliratot viselt. A szerző levonja a tanulságot: kerülni kell az úgynevezett pszeudó-(ál-) ex librisek készítését!

A lap további cikkei a pályázaton díjat nyert művészeket és alkotásaikat méltatják, számos illusztráció kíséretében. A pályázati felhívást annak idején közöltük. Sajnáljuk, hogy magyar művész nem szerepel a díjazottak között!)

Az 1957-ben született *Harlinde Van Meulder* 68 művet tartalmazó, itt között alkotásjegyzéke a holland kisgrafika gyűjtői számára lehet hasznos forrás. A csinos grafikusnő arcvonásait a saját maga részére készült ex libris révén ismerheti meg az olvasó.

KALLIGRÁFIA – 1989. évi (II. évfolyam) 1–2–3. szám

A Ságvári Művelődési Házban Pécssett működő Kisgrafika Barátok Klubja ez évben is folytatja az ország második kisgrafikai lapjának megjelenítését. Az 1989. esztendő első három negyedévében napvilágot látott egy-egy nyolc oldalas számuk a kor vállalkozási kívánalmaihoz alkalmazkodva immár hírdetést is közöl – lepipálva ezzel a jelenleg még egyáltalán nem önfenntartó KISGRAFIKÁT.

Második évével már a serdülőkorba lépett kiadványuk a képzőművészeti ismeretterjesztés dicséretes feladatára vállalkozott, amikor a kisgrafika keretein túllépve a művészet más ágai felé is irányítja az olvasók figyelmét. Rendszeresen foglalkozik a városban működött képzőművészek életútjával, így alapos ismertetést olvashatunk *Gebauer Ernő* vagy *Nikelszky Géza* munkásságáról. Nem hagyja figyelmen kívül napjaink művészetét sem. Így pl. bemutatja *Szilágyi Imre* grafikusművészt, közli *Soltra Elemér* legújabb érmeit. Érzékenyen reagál a város történetének eseményeire, megemlékezve a híres *Angster Orgonagyár* 120 éves jubileumáról. *Kovács József* titkár a külföldi kapcsolatok építésén is eredményesen munkálkodik. Ezirányú tevékenységének elismerése lehetett az a meghívás, mely a nyugatnémet DEG-től érkezett s melynek eredményeként három magyar gyűjtő is résztvett e baráti exlibrisegyesület éves találkozásán.

L'EX LIBRIS FRANCAIS – 170. szám

P. SÉJOURNANT cikkében arra a kérdésre keres választ, hogy vajon az In memoriam lap valódi ex libris-e? (Számunkra a válasz régóta ismert, hiszen köztudatunkban ezek a lapok az alkalmi grafika fogalomkörébe tartoznak.) A cikk ismerteti e lapok rendeltetését: egy elhunyt személy emlékének felidézését. Ezek készítése során az alkotóművész az idézett személyiségére jellemző elemeket szerepelteti, hasonlóan az ex librishez. A skála igen széles: az elhunyt portréjától, alkotásain át, egészen a kézírásáig terjedhet. A szerző a következő gondolattal zárja eszmefuttatását: Bár az In memoriam lap nem igazi ex libris, néha igazibb mint egy valódi könyvjegy.

L'EX LIBRIS FRANCAIS – 171. szám

A lap terjedelmének túlnyomó részét *C. Comentale* cikke teszi ki, mely a kínai ex libris meglehetősen hosszú történetét ismerteti. Írásából megtudjuk, hogy Kínában a tárgyak tulajdonságát jelző pecsételőket már a Kr. előtti 7. századtól használták. Ezeket előtt selyemre, majd papírtekerésre, papírra nyomták. Színük rendszerint cinóber vörös. A mai fogalmaink szerinti ex libris náluk csak századunk elején alakult ki. 1935-ben egy grafikai lap már exlibris-különszámot is megjelentetett. Napjaink kínai ex librise is túlnyomórészt a hagyományos, emlémaszerű formákat alkalmazzák és elmaradhatatlan a képmézéből a kínai írás igen dekoratív vonalrendszere. – Francia laptársunk részletesen ismerteti a KISGRAFIKA 1988. évi három számának tartalmát.

MARGINALIEN – 111. szám

„A könyv világából” c. rovatukban két magyar kiadványról történik említés. Az egyik a szegedi József Attila Tudományegyetem régi könyveinek jegyzéke, a másik az Országos Széchényi Könyvtár szép könyvkötésekből rendezett kiállításának katalógusa.

MARGINALIEN – 112. szám

„Véletlen találkozás Kassák Lajossal” címmel D. SCHMIDMAIER írja le élményeit az óbudai Kassák Emlékmúzeumban 1984-ben tett látogatásáról, egyben részletesen ismerteti a neves magyar író és képzőművész életpályáját is.

MARGINALIEN – 113. szám

Könyvszemléjükben említik a Veszprém Megyei Könyvtár „A nő a kisgrafikában” címmel rendezett kiállításának katalógusát. (A kiadványt lapunk 1987/2–3. számában ismertettük.)

MITTEILUNGEN DER D.E.G. – 1989. évi 1. szám

Rekordnak számító exlibris-vételárról számol be a nyugatnémet lap egyik írása. 20.900 dollárért cserélt gazdát New York egyik árverésén egy 1789-ből származó, gótbetűs ex libris, melynek alkotója J.A. Eyer. M. NEUREITER a művészportrék sorozatában ez alkalommal egy lengyel grafikus munkásságát ismerteti. Az 1948-ban született TADEUSZ SZUMARSZKY alkotásjegyzéke 273 fametszetű és rézkarc-exlibrist tartalmaz. N.betűvel jelzett cikkírójuk kegyeletteljes szavakkal emlékezik meg elhunytá alkalmából RÉTHY ISTVÁN RÓL, s közli Bánsági András ez alkalomra készült X6 grafikáját.

MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. – 1989. április

A lap egyik cikke idézi a neves olasz gyűjtő G. MIRABELLA gondolatait: „Fel kell lépnünk minden el- len, ami nem jó és nem szép az exlibris-gyűjtésben, ami néha szinte valamennyiünkhöz be tud lo- pódzkodni”. Gazdag lapszemléjükben 1988. évi lapszámainkat ismertetik, megemlítve, hogy az első számot olyan későn kapták meg, hogy az akkorra már teljesen elvesztette közleményeinek időszerű- ségét. A további két számot rokonszenvvel ismertetik. – Az osztrák egyesület itt közli, hogy ez évben a tagdíj 200 schilling lesz a külföldön élő tagjai számára.

MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. – 1989. szeptember

Az osztrák exlibris-egyesület a közelmúltban 140 tagjának kérdőívet küldött ki, melyekből mintegy 50 érkezett vissza megválaszolva. A kérdések kiterjedtek a tagok érdeklődési, gyűjtési területére, de vé- leményt kértek az egyesület folyóiratáról és évkönyvéről is. A válaszadók közül 13 késznek jelentette ki magát arra, hogy a kiállítások szervezésében közreműködik és 26-an vállalták új tagok beszer- vezését. Az erről szóló cikk kapcsán O. Premstaller annak az óhajának ad hangot, hogy a gyűjtők a jö- vőben igyekezzenek maguk számára modernebb stílusú ex libriseket készíttetni.

N.E.A. NEWSLETTER – 1989. július

Ismét megkaptuk a japán exlibris-egyesületének (Nippon Exlibris Association) 16 oldalas, szerény kivitelű híradóját. Ebben az olvasó az év hátralevő hónapjaira szánt egy-egy virágmotívumos ex librisről kap japán nyelvű tájékoztatást, sőt láthatja magát a könyvjegyet is, az alkotók – természetesen valamennyien nők – fényképével együtt. Három oldalon át közlik G. *Mirabella* cikkét a mai olasz ex librisről. „Tagjaink ex librisei” c. rovatukban mintegy 30 nemrég elkészült könyvjegy reprodukcióját láthatjuk, ezek élvezetéhez még japán nyelvtudás sem szükséges.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT – 171–172. szám

KLAUS RÓDEL cikke SIEGMUND SOS gyűjtő és grafikus munkásságát ismerteti, aki 1935-ben Budapesten született és 1963 óta él az NSZK-ban. Szakmája: mérnök. Első kapcsolata a kisgrafikával 1959-ben, a KBK megalakulása után jött létre. Kaveczky Zoltán tekinti mesterének, aki bevezette őt a magas- és mélynyomás művészetébe. Művei az 1960. évi budapesti kongresszus kiállításán szerepeltek először a nyilvánosság előtt, azóta több hasonló, jelentős nemzetközi találkozó résztvevője volt, mint kiállító. A cikket a művész fényképe és hat illusztrációja kíséri. – Egy másik írás Grönland szigetének ex libriseiről szól, az ott megjelenő exlibris-újság cikke alapján. Számunkra főként a cikk 24 illusztrációja érdekes, hiszen ezeken a lapokon cetek, fókák, jegesmedvék szerepelnek, egy különös sarki világ hangulatát közvetítve. A cikk révén első ízben kapunk hírt a Grönlandon eddig nem is gyanított kisgrafikai életről. – A szép kiállítású folyóiratszám gazdag környvsemlével zárul.

OBVESTILA – 100. szám

A szlovén exlibris-egyesület tájékoztató füzeté a 100. számához érkezett el. Laptársunknak elismeréssel gratulálunk!

OBVESTILA – 101. szám.

Ez a szám arról ad hírt, hogy az április 6-án tartott összejövetelük az egyesület immár 500. rendezvénye volt. A 4 oldalas lapban *Lev Beketov* 3 ex librisét reprodukálták.

ZPRÁVY S.S.P.E. – 1/1989. szám

A csehszlovák gyűjtők 40 oldalas folyóiratában *V. Zapletal* emlékezik meg Galambos Ferencről, elhunytá alkalmából. A cikkirő részletesen elemzi tevékenységét, melyet az 1959-ben alapított KBK 1962-től folyamatosan megjelenő folyóiratában kifejtett. Méltatja Galambos nemzetközi kapcsolatteremtő munkáját és elismeréssel említi az általa összeállított magyar exlibris-bibliográfiát.

Ugyancsak *V. Zapletal* ír szívélyes hangú méltatást *Fery Antal* grafikusművészről, 80. születésnapjára emlékeztetve az olvasókat. Tudomásunk szerint a szerző kitűnően beszél a magyar nyelvet, így érthető igen alapos tájékozottsága, mellyel *Fery Antal* munkásságát ismerteti, felsorolva kiállításait, megnevezve néhány kiemelkedő alkotását.

Testvérlapunk fenti cikkeit jóleső érzéssel olvastuk, hiszen szellemi értékeink kölcsönös megbecsülése a két szomszéd nép közötti nagyon kívánatos barátság erősítését, az együttműködést szolgálja.

DAI LIBRI DI

M. FELISATTI

Giuseppe Mirabella fametszete X2

ADATTÁR

A közelmúlt évtizedeinek olasz kisgrafikája
(Összeállította: Ürmös Péter)

Ősztündíjas utam során gyűjtött katalógusok és kiadványok alapján összeállított adattárral főleg a gyűjtők számára kívánok segítséget nyújtani. A válogatás az olasz kisgrafikai élet egy kisebb keresztmetszetét nyújtja. Terjedelmét inkább a helyhiány határozta meg, mert lehetett volna ez a gyűjtemény akár kétszer akkora is, de úgy sem lenne teljes. Nem kerültek a válogatásba az olasz grafika olyan jeles képviselői, mint Carpintieri, Bodini, Caruso, Francese, Guerreschi, mert ebben a műfajban nincs számottevő munkásságuk. Nem került a gyűjteménybe az a művész, akinél többször szerepeltek pályázatokon, nem képviselnek olyan eredeti irányvonalat, amely e rendkívül szűk körű válogatásban a jelenlétüket nélkülözhetetlenné teszi.

Az adattárban szereplő művészek nevei után a születési hely és időpont – esetleg halálozási időpont –, majd a végzett iskolák megnevezése és a grafikákon használt aláírás, szignó olvasható. A csillaggal jelölt művészek egyben gyűjtők is. Az életrajzi adatok és laccím után zárójelben található számok a forrásmunkát jelölik:

1. A. Disertori: EX LIBRIS
2. BIANCO E NERO EX LIBRIS EGYESÜLET kiadványai (szerk.: P.L. Gerosa)
3. ASSOCIAZIONE ITALIANA EX LIBRIS kiadványai (szerk.: G. Mirabella)
4. XYLON ITALIANA katalógus (az olasz fa-, linómetszőket tömörítő egyesület kiadványa)
5. egyéb katalógusok

ALESSANDRI, Lorenzo Alessandri (Torino, 1927, autodidakta)

13 évesen metszette első linóleummetszetét, 15 évesen készítette első olajfestményét. 1954 óta 38 egyéni kiállítása volt Olaszországban, USA-ban, Franciaországban, NSZK-ban, Hollandiában, Brazíliában. Több fametszetes könyve jelent meg; olasz és holland TV állomások számára végez grafikai munkát. Fekete-fehér és színes fametszetű ex librisein előszeretettel ábrázol különleges (esetleg fantasztikus) állatokat groteszk megfogalmazásban. (1)

BAJ, Enrico (Milano, 1924, Brera Akadémia)

Festő, fametsző és publicista. B. Disertori tanítványaként is kitűnt szatirikus és irónikus hangvételű munkáival. Szívesen alkalmaz vegyes technikákat, ezeket számos egyéni és kollektív kiállításon mutatta be. (1)

BARTOLINI, Sigfrido (Pistoia, 1932, firenzei Művészeti Intézet) S.B.

Kisgrafikai munkásságában a rézkarc, fametszet és kőrajz technikákat egyaránt biztonsággal alkalmazza. Könyvterjesztőként és illusztrátorként tevékenykedik. Fő műve, a Pinocchio centenáriumi kiadványa 309 színes fametszetet tartalmaz. Sok olasz és külföldi kiállításon vett részt. (3)

51100 Pistoia, via Bigiano 5.

BATTAINI, Giancesare (Milano, 1922, Brera Akadémia, Műgyetem- Milano)*

Építész. Ex libriseivel minden hazai rendezvényen részt vesz. Külföldre a weimari és oxfordi mappán keresztül jutottak el a munkái. Klisérajzai, rézkarcai vázlatyszerűségükkel úgy jelennek meg, ahogy a témáit az első ötletre találásának lendületével a papírra veti. (2,5)

20100 Milano, via Foppa 16/A.

BECCALETTO, Cristiano (Lonigo, 1948, Liceo Artistico, Milano) bc,*

1971 és 1981 között a festményeivel szerepelt kollektív tárlatokon, azóta viszont kizárólag grafikával foglalkozik. Otthonos a fametszés és rézkarc területén, rajzait néha ofszet technikával sokszorosítja. Önálló tárlatai Milánóban és Bormióban voltak. Ex libriseivel állandó résztvevő a hazai és külföldi pályázatokon, minden egyes kongresszusra külön mini könyvet adott ki. Mint bútorrestaurátor dolgozik milánói műhelyében. A Lago Maggiorei pályázat díjazottja. (1,2,3,5)

20040 Bellusco, /Mi/, Via Resegone 2.

BELLONI, Marilena (Milano, 1949, Brera Akadémia)

Eredetileg szobrászatot tanult, de a velencei és urbinói nemzetközi szemináriumokon elsajátította a különböző grafikai eljárásokat is. Milánóban él és dolgozik, mintázást tanít egy művészeti szakközépiskolában. Ex libriseit általában rézkarcba álmódja. (1,2,5)

20100 Milano, Corso Lodi 78.

BELO, Flavia (Cremona, 1934, Brera Akadémia)

Festőként végezte az akadémiaát, de már itt is foglalkozott fametszéssel B. Disertori növendékeként. Több évig járt az urbinói nemzetközi szemináriumokra, ahol R. Brusaglia vezetésével sajátította el a rézkarcolás technikáját. Az utóbbi években vesz részt ex libris pályázatokon. (2,5)

20075 Lodi, via Colle Eghezzone 1.

BRUNELLO, Franco (Vicenza, 1913, kémikusi diploma)

Alapos tanulmányokat végzett az antikvitás színeinek, a középkori miniaturák és festészeti technikák vizsgálata révén. 1948 óta vesz részt ex libris kiállításokon. A nemegyszer ironikus hangvételű könyvjegyeit hidegtű, rézkarc és fametszet technikával egyaránt készíti. (1)

CALAVALLE, Adriano (Urbino, 1942, urbinói Állami Művészeti Intézet)

Az urbinói Művészeti Intézet tanára 1966 óta rézkarc és fametsző szakon. Azóta kiállító művész is, a 16 egyéni kiállítása közül egyet Helsinkiben rendeztek. Modern látásmódja kiváló technikai biztonsággal párosul. (4)

Urbino, Via F. Budassi 43.

COSTANTINI, Costante (Firenze, 1921, bolognai, firenzei képzőművészeti akadémia)

Festőként indult a pályán, leghasznosabb indítást O. Kokoschka növendékeként szerezte Salzburgban. Festészetében az eleinte salzburgi ihletésű expresszionizmust sajátos neorealizmus váltotta fel, de a tiszta, térhatároló vonalak iránti érzékenysége kezdettől fogva megmaradt. Római tartózkodás után Firenzében telepedett le, ahol festészetnek és grafikának él. A grafikai eljárások közül a mélynyomás sem idegen tőle, mégis a fa- és linómetszetei a legjellemzőbbek. Közel 100 ex librisén az erotikus témák egyfajta toszkán fekete humorral fűszerezve jelennek meg. Gyűjtők körében nagyon keresettek azok a lapjai és sorozatai, amelyek egy bizonyos téma variációi: kártyajátékok, „Az együgyűség virágai”. Kevés önálló tárlata volt, de a nemzeti seregszemléken általában részt vett. Díjai közül a Kokoschka-díjat, és a G. Viviani-díjat /Salzburg, Pisa/ lehet kiemelni. (1,3,5)

50129 Firenze, Via Guelfa 85.

COSTANZO, Nicola (Pescara, 1936)

1970 óta kiállító művész. Az urbinói Művészeti Intézet fametsző szakát látogatta. Az utóbbi években vesz részt ex libris pályázatokon. (4,5)

Montesilvano, Strada 14 n. 1.

COTUGNO, Teodoro (Desio, 1943, urbinói nemzetközi tanfolyamok)

1963-tól szerepel műveivel a nyilvánosság előtt. Az urbinói nemzetközi szemináriumokon sajátította el a rézkarcolás eljárását R. Brusaglia növendékeként. Lodiban saját műhelyében nyomtatja lemezeit. Eddig 30 ex librist maratott lemezbe. (2,5)

20075 Lodi /Mi/ Via Lodivecchio 50.

CREMONINI, Walter (Milano, 1924, Brera Akadémia) W. CREMONINI

B. Disertori növendéke. Festményei, grafikai szinte minden jelentős hazai seregszemlén jelen vannak. Külföldön Svájcban, Ausztriában, Jugoszláviában szerepelt. Több díj birtokosa. Kis számú rézkarc ex librise ismeretes; képeihez hasonlóan ezek is szimbolista ihletésűek. (1,2)

CRIPPA, Luca (Seregno, 1924, művészeti főiskola, Monza)*

Diszlet és színpadi ruhatervező, dekorációs ismereteket tanít a Brera Akadémián. Jelentősebb biennálékon 1941 óta szerepel /Velence, Róma, Lugano/, külföldön Brazíliában, Egyiptomban, Franciaországban, Svájcban mutatkozott be. Kevés ex librise ismert, ezek általában rézkarcok. (1,2)

De DENARO, Furlo (Trieszt, 1956)

1979 óta kiállító művész, kollektív tárlatokon többször szerepelt hazáján kívül USÁ-ban is. Két önálló kiállítását Olaszországban rendezte. Grafikai szaktudását trieszti szabadiskolában és a londoni Camden School of Art-ban szerezte. Kevés ex librise ismeretes. (4,5)

Trieste, Via Sbisá 5.

DELLA TORRE, Enrico (Pizzighettone, 1931, Brera Akadémia)

Az akadémián P. Borra, A. Carpi növendéke volt, a metszést B. Diseritoritól tanulta. Mindig jelen van a legnagyobb seregszemlén, munkáit jelentős díjakkal jutalmazták /Róma, Milano, Como, Monza/. Murális munkái is ismeretesek. Eddig öt rézmetszetű ex librise ismeretes. (1)

DONATI, Diego padre (Grotta di Castro, 1910)

Teológiai és humanisztikai tanulmányok után egy ideig Afrikában élt. Visszatérve a perugiai akadémián freskófestőként diplomázott. Itt tanulta a fametszést is Bruno da Osimotól. Azóta egy ferencrendi rendházban él Perugia mellett. 1953-1976-ig már ő tanította a metszés tudományát az akadémián. Hazai pályázatokon szerzett elismerést grafikai lapjaival, amit 1977-ben kapott első díja is bizonyít. Fametszetű ex librisei vallásos témákhoz és egyéb irodalmi művekhez, költeményekhez kapcsolódnak. Legjelentősebb művei azok a rézkarc és fametszetű mappák, amelyek Perugia és a Trasimeno-tó látványosságait ábrázolják. (1,5)

DISERTORI, Andrea (Firenze, 1927, Brera Akadémia, Műszaki Egyetem) A D

Építész, grafikus, illusztrátor, designer, színpadtervező, publicista. A grafika alapjait édesapjától, B. Diseritoritól sajátította el. Száznál több ex librise részben fametszet, részben a rajzai után készült klisével lett sokszorosítva. Könyvei közül itt azt a kétrészes kiadványt kell megemlíteni, amely századunk olasz ex libris történetét dolgozza fel:

Ex libris italiani della prima meta del '900, Rusconi, Milano 1984.

EX LIBRIS – Artisti italiani della seconda meta del '900, Hoepli Milano 1988. (1)

FAILONI, Aida (Trento, 1954, bolognai szabadiskola, nemzetközi kurzus Velencében)

R. Wolfól tanulta a festészetet és a metszés szaktudását. 1978 óta vesz részt rézkarc lapjaival az ex libris hazai és külföldi seregszemlén. (3,5)

38100 Trento, Via Milano 35.

FRANCI, Umberto (Urbino, 1909, urbinói Állami Művészeti Intézet)

1937 és 1975 között az urbinói Állami Művészeti Intézet tanára. Fametsző munkássággal 1934 óta ismeretes. Számos önálló tárlata volt, amellel rendszeres résztvevője a négyévenkénti római seregszemlének, a velencei biennáléknak, a különböző nemzeti és területi kiállításoknak. Munkáival bemutatkozott Koppenhágában is. (4)

Urbino, Via Salvemini 41.

GAI /GAY/, Maria Adriana (Recanati, 1915, nápolyi Képzőművészeti Akadémia) *MAGAY*

1959–1985-ig tanította Rómában a metszést egy szakiskolában. Fém- és fametszetű ex librisei figurális témájúak, 1955 óta foglalkozik ezzel a műfajjal, nemcsak aktív művelőjeként, hanem kiállítások szervezője és rendezőjeként. Műveivel külföldön is szerepelt, többek között Budapesten is 1970-ben. (1,5)

GALLI, Aldo (Como, 1906 – Lugano, 1981, Brera Akadémia)

Festő és metsző. Tanulmányai végeztével egy épületszobrászattal foglalkozó vállalatnál töltött be vezetői tisztséget. 1932-ben belépett egy comói művészcsoporthoz, amely az absztrakt művészet felé kötelezte el magát. 1947-től kezdve foglalkozott szinte kizárólag a metszés művészetével (rézbe, fába, linóba), valamint kőrajzzal. Az ex librisein megjelenő síkra bontott formák a konstruktivizmus formarendje szerint szerveződnek képi egésszé. (2)

GAMBA, Erminio (Forno di Zoldo, 1928) *E.G. inc.*

Iskolai tanulmányai után a híres családi műhelyben kezdte inasként elsajátítani a szakmát a nemkevesbé híres nagybátyjainak vezetése alatt, akik még Servolini megfogalmazása szerint is a legmegbízhatóbb hivatásos fametszők közé tartoztak. A Moszkvai úti „Metszőstúdió” 1922-től szakosodott a fametszéshez alkalmas fák előkészítéséhez és forgalmazásához, legkiváltképp a körte és a puszpáng volt keresett. Külföldi művészeti intézmények is innét szerezték be a metszéshez szükséges alapanyagokat. E. Gamba is itt kezdte az '50-es években a fametszést, azóta metszetek ezreit készítette katalógusokhoz, művészeti kiadványokhoz, alkalmi nyomtatványokhoz. Egyike azoknak az utolsó mestereknek, akik ismerik a szakma minden fortélyát, beleértve a fametszetű reprodukciók titkait is. (1,3)

20 121 Milano, Via Moscova 25.

GASPARINI, Giansisto (Casteggio, 1924)

Festő, linó- és fametsző. Munkáit számos önálló és kollektív tárlaton mutatta be. (4)

Milano, Via Col Moschin 1.

GEROSA, Pier Luigi (Rogena, 1922, Brera Akadémia, Politecnico di Milano, Università di Firenze)* P.L.
G

Építész, díszlettervező, festő, grafikus. Az akadémián B. Disertori növendéke. Köz és magánépületek tervezése mellett szívesen foglalkozik üvegablakok tervezésével és kivitelezésével. A bormiói Il Capricorno galéria vezetője, egyben nemzetközi ex libris pályázatok szervezője. Emellett kiadóként az olasz kisgrafika mestereiről mini könyveket, sorozatokat jelentet meg. Az ex libris műfaj elkötelezettje, a B.N.E.L. egyesület elnöke. Körülbelül 400 ex librise ismeretes, linó és fametszet, kőrajz és rézkarc technikával készültek. Több önálló tárlata mellett munkáival külföldön is sokszor szerepelt. (1,2)

22040 Rogena /Co/ via don G. Minzoni 9.

GIOVANELLI, Vito (Bari, 1933, nápolyi Képzőművészeti Akadémia)

Pályája kezdetén üveg és mozaikművészettel foglalkozott. Pescaraban él és tanít, mellette érem és bélyegtervezéssel, éremmetszéssel, levelezőlap készítéssel foglalkozik. Számos kiadványa jelent meg helyi turisztikai jellegzetességekről. Az eddig számontartott 230 ex librise a legkülönbözőbb technikával készült; fametszet, linómetszet, műanyagmetszet, – a mélynyomású eljárások közül a mezzotintot kedveli. Ezekben a lapokon visszatérő sajátos témái: abruzzói folklór és híres zenészek arcképei. (1,5)

GOZZO, Bruno (Verona, 1925)

Festő, grafikus, metsző. Az egyéni kiállításait többnyire milánói galériákban rendezte, kollektív tárlatokon többször szerepelt Torinóban. Míves rézkarcokkal szerepel az ex libris pályázatokon. A D'Annunzio pályázat díjazottja. (5)

20159 Milano, via Monte Cristallo 1.

GRITTI, Calisto (Bergamo, 1937, Liceo Artistico, Milano) G

1971-ig képek, falfestmények restaurátoraként szerzett gyakorlatot. Számos nemzeti és nemzetközi seregszemlén szerepelt, nagy szakmai és közönségsikert szerezve magának. Közel negyven önálló kiállítása közül több volt külföldön is (Stockholm, Rotterdam). Ex librisrel alig több mint tíz éve kezdett foglalkozni, de már e téren is jelentős díjakat mondhat magának (Fredrikstad-Norvégia, Bormio-Italia). Ex librisei biztos rajztudásról tanúskodnak, lemezein a figurák, a háttér kidolgozása, általában vonalas, pontozásos megoldással történik. A bergamói akadémia tanára. (1,2,3,5)

24100 Bergamo, Via S. Antonio 11.

GUELFÌ, Mimmo (Genova, 1905 – Genova 1988) MG GM

Metsző, nyomdász, költő. Közgazdasági előtanulmányok után 21 évesen nyomdát alapít, ami hét évig működik. Mint metsző autodidakta, de 1927-ben már kötete jelenik meg verseiből saját fametszetű illusztrációival. Közben illusztrációkat készít a l'Eroica irodalmi szemle számára. 1932-ben Amszterdamban, 1934-ben és 1936-ban Los Angelesben szerepelt grafikáival és ex libriseivel. 1970-ben újra alapítja nyomdáját, ami 1985-ig működött. 1967-ben kiadta a ligur partvidéken gyűjtött népzenei és népköltészeti válogatást, amellyel fiatalkora óta folyamatosan foglalkozott. Ezt T. Marangoni illusztrálta. 1986-ban egyike a Xylon italiana alapító tagjainak. (1,4)

GUFFANTI, Ernesto (*Guanzate, 1922, Brera Akadémia*)

Díszlettervező, majd később rajztanár. A rézkarc ex librisein érzékeny körvonalakkal, vonalrendszerekkel megjelenített témák hatásukban néha bizonytalanság érzetét keltik, mert zavaróan hat a túlzott vázaltszerűség, illetve a sematikus megfogalmazás. (5)

GUIDA, Mario (*Milano, 1942, M.G.*) *

Első művészi tapasztalatait aranyműves mestere mellett szerezte. Több milánói iskolában finomította grafikai szaktudását, de elsajátította a fametszés, rézmetszés, rézkarc művészettörténeti alapjait is. Ex libriseinek részletező, szinte naturalisztikus megfogalmazása mellett ügyel a tipográfiai helyességre. Leginkább rézmetszeteket készít. (1,2,5)

20141 Milano, via P. Mangiagalli 7.

GYARMATI, Lea (*Torino, 1938, Torino, Albertina*)

Festő és metsző. Művészeti ismereteket tanít, emellett illusztrációkat készít különböző kiadók számára főleg rézkarc technikával. Tíznel több önálló kiállításának főleg Észak - Olaszország adott otthont, de szerepelt még Lengyelországban is. Közel negyven ex librist készített mély és magasnyomású eljárásokkal egyaránt. (1)

HOLBAN, Fausto (*Modena, 1952*)

Festő és grafikus. Fametszéssel 1970 óta foglalkozik. Hat önálló tárlata közül kettő az NSZK-ban, egy Monacóban lett megrendezve. Természetelvű képei színézésükben a régi japán módszereket idézik.

Modena, Via Rovigo 17.

LEBORONI, Mariella (*Macerata, 1934, perugiai Képzőművészeti Akadémia*) *

Az olasz kisgrafika és ex libris műfajának egyi legjellegzetesebb egyénisége. Többek között D. Donati és P. Parigi növendékeként tanulta a fametszés titkait, de nem idegen tőle a rézmetszés és a rézkarc eljárás sem. Állandó résztvevője az ex libris pályázatoknak, és számos díj birtokosa. Eddig hetven egyéni és kétszáznál több kollektív tárlaton szerepelt munkáival. Többszínű fametszetes ex librisei a gyűjtők körében nagyon közkedveltek. Lapjain szereplő sajátos humorral, kedvességgel ábrázolt figurái, meseszerű jelenetei, stilizált tájai biztos rajzkészségről, kompozíciós tudásról tanúskodnak. (1,2,3,5)

06100 Perugia, Via della Siepe 6.

MACCARI Mino (*Siena, 1898*)

Újságíró, művészeti kritikus, festő és metsző. A római Accademia di Belle Arti tanára volt sokáig, a Velencei Biennálé díjazottja, az Accademia di San Luca elnöke. A két világháború között a satírikus Il Selvaggio lap szerkesztője és fő illusztrátora. Sok monográfia és cikk jelent meg munkásságáról. (4)

Róma, Via di Villa Emiliani 5.

MAININI, Giuseppe (*Macerata, 1898*) G. MAININI

Festő, metsző és költő. Fametszőként autodidakta, de illusztrációi már korán megjelentek a korabeli lapokban, sőt könyvekben. Főleg a két világháború között szerepelt a grafikai seregszemléken, így Los Angelesben, Chicagóban és Bogotában is. Körülbelül nyolcvan ex librise ismert, legtöbbje fametszet és rézkarc. Ezek mindegyike figurális; a kompozíciók egyszerűsége és kiegyensúlyozottsága jellemző rájuk. (1)

MANDEL, Gabriele (*Bologna, 1924, párizsi Nemzeti Képzőművészeti Akadémia*) MANDEL

Irodalmi, zenei, pszichológusi, orvosi végzettségén kívül nem hiányzik a festőművészi diplomája sem. Közel 130 publikációja ismert különböző kiadók gondozásában. Több felsőoktatási intézmény kinevezett munkatársa, így például a Bari-i Iszlám Egyetem rektora. Önálló tárlattal szerepelt Itálián kívül még Japánban, Törökországban, Jordániában, Indiában, Braziliában. Mint egyesületi elnök több országban szervezte meg elsőként olasz fametszők bemutatkozó kiállítását. Közel 400 ex librisének visszatérő kedvelt motívumai az iszlám művészet formavilágából származnak. Leginkább alkalmazott technikák: linó- és fametszet. (1)

MANFREDI, Alberto

Festő, grafikus, metsző. 1952-től kezdődően számtalan rézmetszetű és rézkarc lapot készített, de ex librise alig ismert. Többszínű fametszetes lapjai a gyűjtemények féltett kincsei közé tartoznak. Visszatérő motívumait (női aktok, lengén öltözött női alakok, meggyötört vagy éppen még hamvas női arcok) néhol finom erotikával, másutt iróniával, megint máshol kegyetlen realizmussal jeleníti meg. (2)

MARANGONI, Tranquillo (*Pozzuolo del Friuli, 1912*)

Fametsző munkásságát 1942-től számíthatjuk. Előzőleg műasztalosként tevékenykedett, de már ekkor is a fametsző technika módszereit használta a nagyméretű faburkolatok készítésénél (például a hajók számára szolgáló külső díszítőelemeknél, és egyéb külső vagy belsőtéri dekorációk, frízek, domborművek megmunkálásánál). A későbbiekben nagyszámú fametszetű lapot, mappát jelentetett meg, és sok könyvhöz készített illusztrációkat is. 1954-ben egyik alapítója a Venetói Fametszők Egyesületének, 1987-ben pedig a Xylon Italiana-nak. 1945-től minden nagy grafikai seregszemlén szerepelt (több mint 750 kiállítás, beleértve a legalább 80 egyéni tárlatot is). Hazáján kívül Angliában, Hollandiában, Jugoszláviában, Uruguayban, Lengyelországban, SzU-ban, NSZK-ban, Svájcban és Csehszlovákiában mutatták be. Számos díj birtokosa. (1,3,4,5)

Rojco Scrivia, Via Benedetta Cambiaggio 32.

MIRABELLA, Giuseppe (*Rodi, 1948*) *

Nem a hagyományos értelemben vett művész. Közgazdasági és kereskedelmi végzettsége eleve más pályát ígért. Mégis az ex libris és kisgrafika műfajának kevés olyan lelkes művelője és támogatója ismeretes Olaszországban, mint ő. Cikkeket ír, kiállításokat, pályázatokat szervez, kiadványokat szerkeszt. Erre a célra külön egyesületet alakított (A.I.E.).

EX LIBRIS címmel havilapot ad ki, melynek szerkesztését is ő végzi. Mindezek anyagi alapját saját maga teremti elő. Ex librisei, kisgrafikái olasz kisvárosok hangulatát idézik. Fametszetű lapjain a

jellegzetes architektonikus motívumok a legrégebbi fametszetek stílusában mutatnak be nemegyszer már nem is található városrészt. (1,5)

20090 TREZZANO SUL NAVIGLIO /Mi/, Via Alfieri 1.

MISSIERI, Bruno (Piacenza. 1940, piacentai művészeti intézet, urbinói nemzetközi kurzusok, DAMS di Bologna)

Festői kísérletezések után kizárólag grafikával foglalkozik. Számos hazai és külföldi (Jugoszlávia, Ausztria) kiállítás résztvevője. Rézkarcain, aquatintáin misztikus folthatásokra törekedik különböző maratási eljárásokkal. Eddig mintegy ötven ex librise kis példányszámban került forgalomba. Szülővárosában grafikát tanít. A D'Annunzio pályázat díjazottja. (1,3,5)

29100 Piacenza, Via R. Gattorno 25.

PARIGI, Pietro (Settimello di Calenzano, 1892)

Tanulmányai után Farnesi aranyművesnél lett ipari tanuló. Ezzel egyidejűleg a szobrászattal foglalkozott, amit első világháborús sérülése miatt abba kellett hagynia. Első fametszetét 1920-ban közölte le egy zenei szaklap. 1927-től tanított harminc évig Firenzében, majd 1956 és 1963 között a perugiai akadémián. A legkülönbözőbb kiadók és újságok számára készített fametszetű illusztrációkat. Alig harminc ex librise ismeretes. Ezek a kompozíciók kizárólag a fekete-fehér, fény-árnyék ellentétére épülnek. (1)

CORDEGLIO PENEL, Mario (Ivrea, 1945)

Reklámgrafikusként több díjat nyert otthon és külföldön. Jelenleg Torinóban az építészkaron asszisztens. Ex librisrel csak pár éve foglalkozik. A D'Annunzio pályázat díjazottja. (5)

PENNACCHI, Marcello (Assisi, 1949)

Festő, grafikus. A grafikai technikák mindegyikét műveli. A perugiai művészeti intézet által indított a „nyomatás művészete” szaktárgy keretében rajzot és tervezést tanít. Az ex libris pályázatokon többszínű fametszetekkel vesz részt. (5)

Assisi /Pg/, Via Cristofani 2D – Piazza Vescovado

POLO, Guido (Trento 1898 – 1988)

Művészeti előtanulmányként végiglátogatta a közép-európai fővárosokat. 1927-től számítható a fametsző munkássága. A korszak valamennyi kiállításán szerepelt munkáival, így például a négyévenkénti római valamint négy alkalommal a Velencei Biennálén is. A munkáiról sok ex librisrel foglalkozó kiadvány emlékezik meg. (3,2)

POZZI SENDRESEN, Carmela (Cassolnovo, 1932, Brera Akadémia) *

Az akadémián festészetet és fametszést tanult, utóbbit B. Disertoritól. 1953-tól vesz részt különböző kiállításokon, több díj birtokosa. Ex librisrel 1977 óta foglalkozik, fametszetű és rézkarca lapjaival rendszeres résztvevője a XYLON, a BNEL, és AIV di Venezia rendezvényeinek. (1,2,3)

20122 Milano, via L. Anelli 1.

RAFFO, Eugenio Mario (*Sestri Levante, 1904*)

1930 óta foglalkozik fametszéssel. Utolsó mesterként tartják számon, aki kézzel és csontnyéllel nyomtatja lapjait. Vonatkozik ez úgy az ex librisekre, mint a nagyméretű grafikákra is. Metszémódját egyszerűség és frissesség jellemzi, ami ugyanakkor egyfajta naiv ábrázolásmóddal ötvöződik. Ex libriseiről Servolini, Zetti és Mantero is elismerőleg nyilatkozott. (3,5)

16039 Sestri Levante, Via T. Paggi 17.

ROGNONI, Franco (*Milano, 1913, milánói iparművészeti iskola*)

Milanóban él és dolgozik: a háború előtt illusztrátorként és újságrajzolóként; a háború után a Milanói Scala, majd a televízió színpadtervezőjeként. 1938 óta kiállító művész. Először festőként, később grafikusként szerepelt. Mint metsző autodidakta, de San Remóban, Nancyban, Triesztben, La Speziában nyert díjai mutatják, hogy ebben a műfajban is tudott újat alkotni. Jelentős művei közé tartoznak a több színű linómetszet mappái. (Hónapok, A cirkusz, Mi emberek). Közel száz ex librise hidegtű és rézkarc eljárással készült. Lapjainak jellegzetessége a bravúros rajzi könnyedség, kevés árnyékolással, és rejtett ironiával fűszerezett expresszionizmus. A D'Annunzio pályázat díjazottja. (1,5)

20124 Milano, Via Pancaldo 9.

SAMPIETRO, Angelo (*Lurate Caccivio, 1952, autodidakta*) *

Festőként indult, a comoi A. Berra tanítványa. Tőle tanulta a metszés és a rézkarc műhelytitkait. Szülővárosában él és dolgozik, ahol alapította a helyi Művészeti Műhelynek. 1980 óta foglalkozik ex librisekkel, amelyeket rézkarc technikával készít. Színezésük általában akvarellal történik. 1981-ben egy római pályázaton nyert első díjat. (1,2,5)

22075 Lurate Caccivio /Co/ via Galvani 4.

SCHIAVO, Luciano (*Cassano Magnago, 1946, Európai Design Intézet*) *

Festő, metsző, kiadó. A mélynyomású technikák minden műfajában járatos. Ex librisrel pár éve foglalkozik, de egy S. Niklaasban kiírt pályázaton már a díjazottak között szerepelt. Ex librisei rézkarccal, aquatintával készülnek, és gyakran színezi azokat. (2,3,5)

20039 Varedo, Via Madonnina 35.

SCHIALVINO, Gianfranco (*Port Canavese, 1948*)

Természetelvéű grafikáival hazáján kívül szerepelt Franciaországban és Japánban. 1971-től 10 egyéni kiállítása volt. (4,5)

Volpiano, Via Lombardore 115 B.

SERVOLINI, Luigi (*Livorno 1906, Livorno 1981, képzőművészeti akadémia*) SER

A festőművész Carlo Servolini fia. 1930 és 1939 között Urbinóban fametszést és litográfiát tanít, mellette az egyetemi könyvtár igazgatója. A háború után is több művészeti intézmény igazgatói tisztségét látta el, majd művészettörténetet tanított Milanóban. Műbírálatai folyamatosan jelentek meg művészettörténeti szemlékben, folyóiratokban. Kiemelkedő publikációi a '30-as évek fametszőiről, és ennek a műfajnak az itáliai történetéről (visszavezetve a XVI. századig) megjelent

könyvei. Körülbelül 80 fametszetű ex librise az antik hagyományok tiszteletéről tanúskodik. Munkáival nagy elismerést szerzett Európán kívül Amerikában is. (1)

SOMMARUGA, Renzo (Milano, 1917)

Festő, szobrász, metsző, kiadó. 1937-től foglalkozik figurális művészettel, ezen belül a szobrászattal 1953-tól. Ebben az évben folyóiratot is alapít. 1963-ban saját nyomdaüzemet nyitott, ahonnan művészeti kiadványok százai kerülnek ki. Nyolc egyéni kiállításának legtöbbször Franciaországban került megrendezésre (Párizs, Lyon). (4)

Cancello di Mizzole, Contrada Morago 2.

TARQUINIO, Sergio (Cremona, 1925, műszaki főiskola, milánói iparművészeti főiskola) §

Hosszabb időt töltött Dél-Amerikában munkavégzés és tanulmányi céllal. Visszatérése után szülővárosában telepedett le. Számos külföldi kiadónak illusztrált, külföldi és hazai tárlatok pedig elismerést és díjakat szereztek számára. Négy egyéni tárlata volt. Ez ideig 100 ex librist metszett fába és rézlemezbe. (1,3,4)

26100 Cremona, Via Navaroli 9.

TIBONI, Fernando (Urbino, 1932, urbinói Képzőművészeti Intézet mesterkurzusa)

Mondanivalóját színes folthatásokkal fejezi ki. 1960 óta kiállító művész, négy önálló tárlatát Dél-Olaszországban rendezte. (4)

Oristano, Via Ponente 114.

TRAMONTIN, Virgilio (S. Vito al Tagliamento, 1908, velencei Képzőművészeti Akadémia)

Festőként indult, később viszont a grafika, metszés tanára lett a velencei akadémián (1941 – 1952). Részt vett a híres Los Angelesben rendezett ex libris seregszemlén, háromszor a Velencei Biennálén, hétszer a Római Quadriennálén. Rézkarcain, rézmetszetein előszeretettel jeleníti meg az olasz táj, a természet szépségét. 200 ex librise ismert. A milánói Sciardelli kiadó monográfiát jelentetett meg ex libris munkásságáról. (3,5)

33078 S. Vito al Tagliamento /Pn/, Via Bellunello 14.

TROTTA, Alberto (Salerno, 1940, nápolyi Művészeti Intézet és a Képzőművészeti Akadémia)

1959-től 1965-ig a festészetnek élt, azóta viszont kizárólag a fametszéssel foglalkozik. 1966 óta kiállító művész, öt önálló tárlatának mindegyike Salernoban lett megrendezve. Lapjain egzotikus kagylók és hasonló természeti formák csendélete látható meghitt tengerparti vagy akár dús vegetációjú háttérrel nagyon részletező előadásmódban, milliányi apró pont vibrálásában. (1,3,4,5)

Salerno, Via F. Della Monica 60.

UBOLDI, Gian Luigi (Como, 1915, Brera Akadémia) GLU

A. Carpi és B. Disertori növendéke. Nemcsak egyszerű metsző, de freskói, üvegablakai, mozaikjai szintén számontartott értékek az olasz egyházi művészetben. Több száz ex librise ismeretes, legtöbbször fametszet. Gyakorlott, egyéni stílusú fametsző. Lapjain megjelenő személyek, tárgyak gyakran szimbólikus jelentést kapnak. Bergamóban közel húsz évig tanította a fametszést. Egyénileg Trentóban, Milánóban, Comóban, Leccóban és Assisiben mutatkozott be közel húsz alkalommal. Kollektív tárlaton hazáján kívül Budapesten (1942, 1970), Monacóban, Luganóban, Kairóban, Sao Paolóban, Barcelonában, Mexico Cityben, Berlinben, Párizsban, Krakkóban, Helsingörben, Aucklandban láthatták az érdeklődők. A D'Annunzio pályázat díjazottja. (1,2,3,5)

20149 Milano, Via Pellizza da Volpedo 4.

VANNUCCINI, Enrico (Cortona, 1900)

Mezőgazdasági tanulmányok után fordult a kerámia, festészet, majd a grafika felé. G. Mantero fedezte fel, s a későbbiekben sok kis példányszámú ex librist készített vele. Leginkább a hidegtű eljárást alkalmazta fémbe, műanyagba, Lapjai tengerentúli gyűjteményekbe is elkerültek. Alapvető emberi kérdések, az emberiség ősi kultúrköréhez kapcsolódó problémák jelennek meg egyéni megfogalmazásban a lapjain. (2,3)

VECCHIET, Franco (Triest, 1941, urbinói, velencei, ljubljanaei képzőművészeti akadémiák)

A Velencei Nemzetközi Grafikai Szemináriumon a fametszést tanítja. Környezettervezéssel és videotechnikával is foglalkozik. (4)

Triest, via della Ginnastica 30.

VERNA, Gianni (Torino, 1942, Accademia Albertina)

A Musei d'Arte di Torino nyomdai részlegének alkalmazottja. Műveivel szerepelt hazáján kívül Japánban, Franciaországban, Belgiumban. Kilenc önálló tárlata volt. Az utóbbi években vesz részt ex libris pályázatokon. (4)

Torino, Strada al Traforo di Pino 6.

VERONESI, Luigi (Milano, 1908)

Az absztrakt művészet nemzetközileg is elismert legnagyobbjai között számontartott művész; festő, díszlettervező, fényképész, teoretikus. A grafikai műfajok közül intenzíven foglalkozik fametszéssel. Ex librisei is így készülnek. (4,5)

Milano, Via Bellotti 2.

VIGANONE, Antonietta (Borgolavezzaro, 1928, Brera Akadémia) VIGANONE

Festő, szobrász metsző. 1961 óta kiállító művész. Tíznél több egyéni tárlatát Észak-Olaszországban rendezte. Művei hagyományos szemléletről és jó technikai felkészültségről tanúskodnak. Ex librisei mind rézkarcok. (2,4,5)

Milano, Via Petralia 5.

WOLF, Remo (*Trento, 1912*) W

Az első művészeti tanulmányait Pármában és Firenzében végezte. A II. világháború alatt Egyiptomban volt angol hadifogságban. Visszatérve szülővárosának gimnáziumában tanított, és létrehozója volt a Centro Culturale Bronzetti di Trento-nak, amelynek keretében kiállítások százait szervezte és rendezte. Saját műveiből több mint harminc önálló kiállítása volt, néhány a SZU-ban és az NSZK-ban is. Állandó résztvevője a hazai és nemzetközi grafikai seregszemléknek, így szerepelt Tokyóban, Kelet-Berlinben, Gyesszában, Mulhouseban is. Jellegetes szín és formavilága sajátos expresszivitás jeleit hordozza. A metszés minden műfajában otthonos, ex libriseit és alkalmi grafikáit szinte kizárólag fába álmódja. A D'Annunzio pályázat díjazottja. (1,2,3,4)

38100 Trento, Via Verdi 19.

ZETTI, Italo (*Firenze, 1913 – Casore al Monte 1978, firenzei művészeti főiskola*) ZETTI

Századunkban ennek a műfajnak egyik legjelesebb képviselője. Grafikai pályája P. Parigi és B. Bramante irányítása mellett bontakozott ki. Több száz fametszetű ex librise, alkalmi grafikája, bélyegterve ismert a legkülönbözőbb témában. Stílusjegyek alapján is követhető a pályája a neoklasszicizmustól az utolsó korszakának elvonatkoztatott formavilágáig. Röviddel a megalakulás után két évig elnöke volt a B.N.E.L. társaságnak. A háború után több folyóirat megalakításában, szerkesztésében vett részt. Biennálék és egyéb kiállítások szervezésében is tevékeny részt vállalt. Grafikai lapjaival egész Európában nagy elismerést szerzett. (1,5)

Italo Zetti fametszete X2

RÉSUMÉ

Le 10ème Biennale de la Petite Gravure se déroulait à Tihany durant les mois de l'été. *Antal Arató* écrit sur les créations y exposées en énumérant aussi les prix adjugés. C'est le jeune artiste *Imre Mészáros* qui a gagné le Prix Béla Stettner récemment fondé par le KBK. /P. 2./ Simultanément avec les événements mentionnés de Tihany on y a organisé aussi une exposition commémorative des oeuvres de Stettner, fondateur et premier directeur artistique de KBK. *Dr Imre Soós* rend compte sur cette exposition, organisée par *L. Pittmann* à l'occasion du 5ème anniversaire du décès du feu maître.

/P. 5–6./ L'article de *Dénes Gábor* traite les petites gravures de *László Vincze*, artiste graveur hongrois vivant en Transsylvanie. Le nombre de ses petites gravures s'approche du 300. /P. 8–11./ Le doyen des artistes de Lettonie, *Peteris Upišis* est décédé le 5 juin 1989. En l'honneur de notre grand ami, nous publions la nécrologie d'*Imre Soós* /P. 12./ Nos collectionneurs ont fêté en septembre le 70ème anniversaire de la naissance de *László Kékesi* avec une exposition retrospective. Dans notre rubrique „Expositions” nous publions le discours d'ouverture du *dr Rezső Szij* retenti à l'exposition du célèbre maître du timbre et de la petite gravure hongroise. /P. 14–16./

Mme Hilda Horváth continue sa série sur le classement thématique des ex libris du 20ème siècle. Dans le chapitre 7 de son essai elle traite des petites gravures représentantes des plantes. /P. 17–19./ *Dr Soós* fait connaître la série de petite gravure du Maître *Antal Fery* créés à l'appui de l'idée de la protection de la nature. Sur ces environ 40 xylographies de l'artiste – portant l'inscription EX HERBARIUM – figurent des plantes rares des divers jardins publiques de la Hongrie. L'auteur écrit aussi sur les propriétaires de ces petites gravures extraordinaires: les deux Mécènes sont spécialistes de la horticulture et vivent à Budapest. /P. 20–23./

Sur les pages de 24 à 27 nous publions les informations du KBK et des nouvelles de la vie d'ex libris. La rubrique „Casier de Bibliothèque” mentionne des publications nouvellement parues. L'une est la liste des créations de *László Kékesi*, l'autre l'essai de *Mme Katalin Sz. Kürti* sur les années de Debrecen de l'artiste graveur hongrois *Endre Vadász*. /P. 28–29./

On lit la revue de la presse étrangère sur les pages de 30 à 34.

La rubrique „Documentation” contient la publication de *Péter Ürmös* sur la petite gravure en Italie durant les dernières décades. /P. 35–47./

Pencso Kulekov fametszete X2

A hátlapon Kazinczy Gábor rézkarca C3

ÁRA: 48 Ft

